

Arkeologisk utgravning i Herregårdshagen 2023 Rapport

Vestfold og Telemark
FYLKESKOMMUNE

Herregårdshagen i Larvik

Saksnummer:	20/30198	Prosjektnummer:	
Kommune:	Larvik	Gnr./Bnr.:	3020/773
Rapportdato:	08.03.2024	Rapportansvarlig:	Julie Øhre Askjem, Bjørn Anders Fredriksen, Trude Aga Brun

Tiltakshaver:	Vestfoldmuseene ved Larvik museum, Larvik kommune
Adresse:	
Fakturaadresse:	

Undersøkelse utført dato:	30.05.-09.06.2023	Ved:	Annegreth Dietze-Schirdewahn, NMBU Bjørn Anders Fredriksen, NMBU Julie Øhre Askjem, VTFK Trude Aga Brun, VTFK
Rapport utført dato:	Innenfor perioden 02.06.2023-08.03.2024	Ved:	Julie Øhre Askjem, VTFK Bjørn Anders Fredriksen, NMBU Trude Aga Brun, VTFK

Undersøkelsestype(r):	Overflaterregistrering		
	Prøvestikking		
	Maskinell graving	X	
	Georadarundersøkelse (GPR)	X	
	Maskinell utsjekk av data fra GPR	X	
	Metallsøk	X	
	Utgravning	X	

Faglige konklusjoner:	Det ble funnet spor etter barokkhageanlegget i form av deler av nordvestre kvarter, drenering, grusvei og et ukjent mindre kvarter lengst nordvest. Det ble også påvist murer fra østre del av grev Gyldenløves steinslott innenfor det undersøkte området. Store deler av den søndre delen av steinslottet er ødelagt av nyere byggevirksomhet.
------------------------------	--

Forsidebilde: Dronefoto av området som ble undersøkt rundt gamle Mesterfjellet skole. Herregården lengst til venstre i bildet. Nord er øverst i bildet. Fotograf og dronefører: Rune Nordseter, VTFK.

Innhold

1. Bakgrunn og sammendrag	5
1.1. Bakgrunn	5
1.2. Sammendrag	5
2. Tidsrom og bemanning	7
3. Herregården og omegn	8
3.1. Tidligere undersøkelser i Herregårdshagen	9
3.1.1. Utgravninger og undersøkelser i 1993, 2010, 2020, 2021 og 2022	9
3.2. Grev Gyldenløves barokkhage og steinslott	10
3.2.1. Banketten i historiske kilder	10
3.2.2. Steinslottet	11
4. Utgravningen i 2023	12
4.1. Innledning	12
4.2. Planlegging, gjennomføring og metodebruk	13
4.2.1. Plassering av sjaktene	14
4.2.2. Metallsøk	15
4.2.3. Innmåling og dokumentasjon.....	15
5. Resultater	16
5.1. Sjakt 1.....	17
5.2. Sjakt 2.....	21
5.3. Sjakt 3.....	22
5.3.1. Generelt om undergrunnsmassene og gammel markoverflate.....	24
5.3.2. Oversikt over innmålte strukturer i sjakt 3	25
5.3.3. Dreneringsgrøftene	29
5.3.4. Plantegropene	31
5.3.5. Grusfelt med plantegroper.....	31
5.4. Sjakt 4: Steinslottet - utgravningen mur for mur 2023.....	33
5.4.1. Grunnmur 3	35
5.4.2. Grunnmur 6	36
5.4.3. Grunnmur 7	37

5.4.4.	Grunnmur 8	38
5.4.5.	Grunnmur 9	39
5.4.6.	Grunnmur 10	40
5.5.	Gjenstandsfunn fra utgravningen	41
6.	Tolkninger	44
6.1.	Sjakt 1	44
6.2.	Sjakt 2	44
6.3.	Sjakt 3	44
6.4.	Funnene fra Banketten – tolkninger	44
6.4.1.	Spor etter lille nordvestre prydkvarter	46
6.4.2.	Gangvei mellom nordvestre lille prydkvarter og vestre prydkvarter.....	46
6.4.3.	Dreneringsgrøftene	46
6.4.4.	Vestre prydkvarter	47
6.4.5.	Hovedaksen og avslutning av kvarter mot denne.....	47
6.4.6.	Høydeforskjell mellom Steinslottet og Banketten	47
6.5.	Steinslottets plassering og størrelse – ny kunnskap etter utgravningen i 2023.....	49
6.5.1.	Historikken – tidligere hypoteser	49
6.5.2.	Funnene fra 2023 sammenstilt med tidligere funn	50
7.	Videre undersøkelser	54
8.	Vedlegg	55
8.1.	Figurliste.....	55
8.2.	Litteraturliste	57
8.3.	Profiltegninger	58
8.3.1.	Sjakt 1	58
8.3.2.	Sjakt 3	60

1. Bakgrunn og sammendrag

1.1. Bakgrunn

På oppdrag fra Larvik kommune og Vestfoldmuseene i regi av prosjekt Akantus gjennomførte Vestfold og Telemark fylkeskommune i samarbeid med NMBU, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, en arkeologisk utgravning innenfor Herregårdshagen i Larvik i perioden 15.08.2022-19.08.2022.

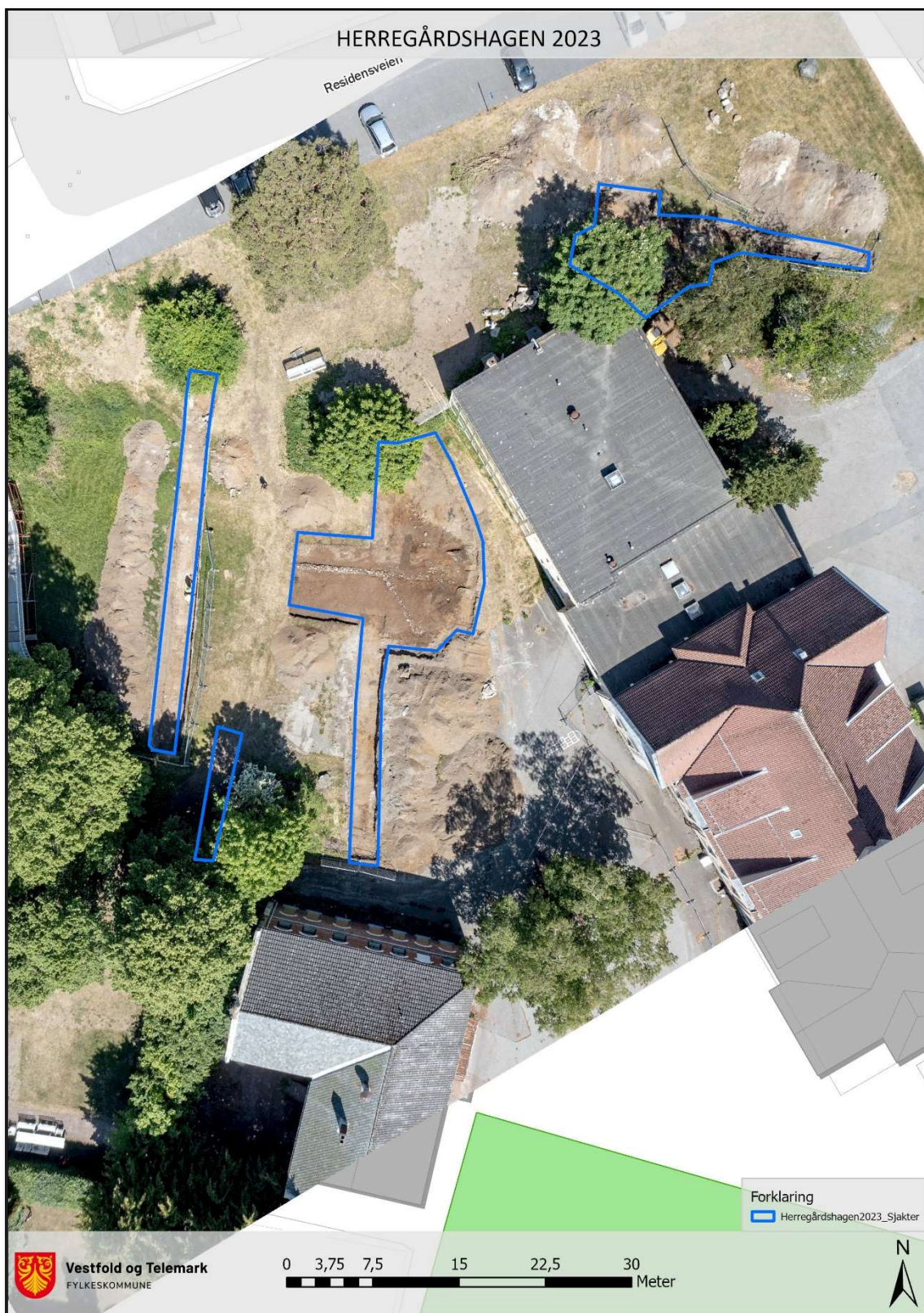
Herregården ble oppført som residens for grevskapet Larvik i 1674 og hagen var sannsynligvis ferdig anlagt i 1680. Hagen, som lå øst for Herregården, er godt dokumentert i skriftlige kilder, kart, prospekter og foto, og er vurdert å være Norges første og største barokke hageanlegg. Herregården med tilhørende anlegg er rangert som ett av fylkets mest verdifulle kulturmiljøer og har nasjonal verdi. For kulturminneforvaltningen er det viktig å se de ulike kulturminnene innenfor miljøet som en helhet, også de arkeologiske kulturminnene, som i denne sammenhengen utgjør hageanlegget.

Larvik kommune, sammen med fylkeskommunen og Riksantikvaren, ser behov for å få fram kunnskap om hva som kan være bevart av hageanlegget, dette som grunnlag for verdisetting, forvaltning og senere utvikling av området. Vestfoldmuseene IKS, avd. Vestfoldmuseene har ansvar for drift og utvikling av Herregården sammen med Larvik kommune. For en helhetlig forvaltning av kulturmiljøet rundt Herregården er kunnskap om hva som ligger bevart i grunnen også en forutsetning for dem når videre planer for bevaring og utvikling av området i regi av Akantus skal utarbeides.

1.2. Sammendrag

Undersøkelsen har også i 2023 gitt ny kunnskap om Herregårdshagen. Årets utgravning påviste mer av grunnmuren til grev Gyldenløves steinslott fra 1699, samt ga ny kunnskap om den delen av barokkhageanlegget som ligger i området mellom Mesterfjellet skole og Herregården.

Funnene har konsekvenser for videre forvaltning av området der barokkhagen lå. Sporene i grunnen har stor verdi, og det må ikke foretas graving i området uten at kulturminneforvaltningen er involvert. Graving i området kan medføre tap av 1600-tallsstrukturer i bakken.

Figur 1. Dronefoto over undersøkelsesområdene i Herregårdshagen 2023, med de innmålte sjaktene markert med blått. (Sjaktene er georeferert til dronefoto, og matcher ikke fullstendig.) Foto: Rune Nordseter, Kulturarv, VTFK.

2. Tidsrom og bemanning

Undersøkelsen i felt ble gjort i løpet av 2 uker, 30.05.-09.06.2023. Den ble utført av hagekunsthistorikerne professor, dr. scient. Annegreth Dietze-Schirdewahn og førsteamanuensis PhD Bjørn Anders Fredriksen ved NMBU, arkeologene Trude Aga Brun og Julie Karina Øhre Askjem fra VTFK, og Aleksander Vågen Oxholm fra Larvik museum. I tillegg deltok arkeologene Anja Nordvik Sætre og Vibeke Lia fra VTFK noen dager hver.

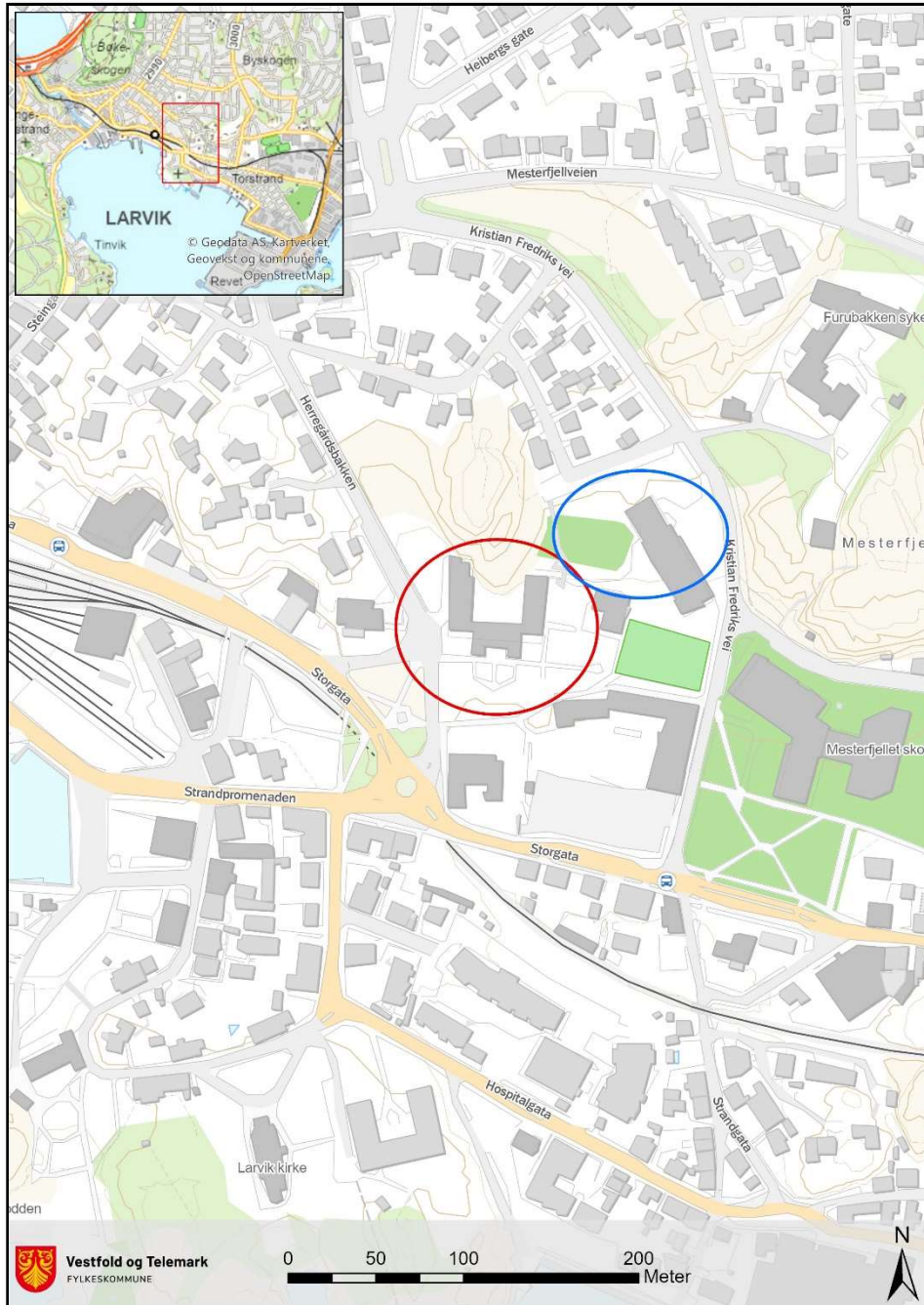
Gravearbeidet ble utført nøyaktig og effektivt av Runar Sandberg og Paul Olav Utklev fra firma Olav Kristian Oppedal. Det ble benyttet en 8-tonns Komat'su Zaxis gravemaskin med rotortilt og 120 cm pusseskuffe.

Arne Schau utførte metallsøk i planområdet på frivillig basis i løpet av feltperioden.

Lokaler for oppbevaring av utstyr, spiseplass og kaffeservering ble stilt til rådighet av Larvik kommune og Vestfoldmuseene/Larvik museum. Vestfoldmuseene stilte også med store mengder arkivkunnskap og bistand til fotografering, ved Aina Aske og Aleksander Oxholm.

3. Herregården og omegn

Herregården i Larvik ligger i Herregårdsbakken 6 på Torstrand i Larvik sentrum, vest for Mesterfjellet og på nordsiden av Storgata. Den er markert med en rød sirkel i kartet i figur 2. Undersøkelingsområdet omtalt i denne rapporten ligger nordøst for Herregården og på øst-, nord- og vestsiden av gamle Mesterfjellet skole: på den store plenen mellom skolebygget og Herregården i vest og plenområdet nord og nordøst for skolen. Området er markert med blå sirkel i figur 2 under.

Figur 2. Larvik sentrum og Herregårdens plassering (rød sirkel). Undersøkelsen i 2023 ble foretatt innenfor den blå sirkelen.

3.1. Tidligere undersøkelser i Herregårdshagen

3.1.1. Utgravninger og undersøkelser i 1993, 2010, 2020, 2021 og 2022

I 1993 foretok Roar Tollnes en arkeologisk undersøkelse i hagen øst for Herregårdens østfløy, tilgrensende området som ble undersøkt i 2021. Undersøkelsen ble godt dokumentert, og ligger i Vestfoldmuseenes arkiv (Tollnes 1993).

I 2021 ble den første av flere utgravninger foretatt av NMBU og VTFK i samarbeid med Larvik kommune, i Hagearkeologiprojektet. Det ble åpnet 4 sjakter, rett øst for østfløyen, og blant annet nordvestre dam i hageanlegget ble påvist. Se egen rapport (Askjem, Brun, Fredriksen og Dietze-Schirdewahn 2022).

I 2022 fortsatte Hagearkeologiprojektet med en ny utgravning, denne gangen på nordvestsiden av det gamle tilbygget til Mesterfjellet skole. Det ble åpnet én ny sjakt, der kraftige murer fra Gyldenløves steinslott ble påvist. Se egen rapport (Askjem, Brun, Fredriksen og Dietze-Schirdewahn 2023).

Det er gjennomført to undersøkelser med georadar (GPR) i området. Den første undersøkelsen ble foretatt i 2010, i samarbeid med LBI (Ludwig Boltzmann Institut) i Wien og Vestfold fylkeskommune. Den andre undersøkelsen ble gjennomført av Vestfold og Telemark fylkeskommune i 2020, da som fase 1 i Hagearkeologiprojektet på oppdrag fra Larvik kommune. Områdene som ble undersøkt var tilgjengelige åpne arealer mellom bygningene i området rundt Herregården. Det ble påvist et større antall anomalier, av både moderne og eldre art.

Figur 3. Oversikt over tidligere undersøkelser i Herregårdshagen. Åpne sjakter i kartet til venstre, georadarundersøkelser i kartet til høyre.

3.2. Grev Gyldenløves barokkhage og steinslott

Etter undersøkelsene i 2021 og 2022 ble følgende sentrale spørsmål og problemstillinger reist for undersøkelsene i 2023:

Dyrkingsfelt: Følge dyrkingsfeltet i ytterkant av hagen, og se om det omslutter hele den nedre hagen.

Kvarterene: Undersøke flere kvarterer for å søke å finne nøyaktige størrelser på kvarterene, og mulige forskjeller i anlegg og utforming.

Midtaksen: Påvise midtaksen og materialbruk i denne, ettersom det sier mye om anleggets retning og størrelse. Funnene av murene fra vestre del av steinslottet i 2022-utgravningen gav gode indikasjoner på hvor midtaksen bør være.

Skråningen/terrassering: Undersøke skråningen mellom undersøkelsesområdene fra 2021 og 2022. Øvre del av dagens skråning synes å kunne stamme fra barokkanlegget. En mindre vei i nedkant av skråningen kan også være en videreføring av en vei i hageanlegget. Veien flukter nordveggen på herregårdens sidefløy. Nedenfor veien antas da å ha vært en lav skråning ned til gangveien som trolig har ligget på oversiden av dammen.

Banketten og steinslottet: Banketten var navnet på hagens øvre parterre. Det er interessant å undersøke spor etter de to kvarterene og gangveisystem, samt andre spor etter barokkhagen på denne gressletten. Det er også verd å undersøke mer i skråningen nord for banketten, for om mulig å finne muren fra 1700-årene, som ble laget da steinslottet ble revet. Det er også ønskelig å undersøke mer av murverket som ble påvist i nordøstre ende av grunnmuren til steinslottet i 2022.

I 2023 ble fokuset lagt på å finne ut mer om Banketten og steinslottet, og derigjennom også midtaksens og kvarterenes plassering og utforming. Målet var å få en enda bedre forståelse og dokumentasjon av barokkhagen.

3.2.1. Banketten i historiske kilder

Den mest detaljerte beskrivelsen av Banketten er fra en takst fra 1774. På dette tidspunktet var steinslottet revet (skjedde før 1760).

«a) Bancheten: 2 blomsterkvarterer med 16 takser og 2 runde kuler av buksbom, i hvert kvarter, hvilket kvarter som er anlagt af stort bøxbom og adskillige sorter blomster arter, saa er og oven for disse blomster kvarterer, 2de andre mindre kvarterer omsadt med bøxbom samt rabater runden om med planker, omsadt med lavendler og isop. I mellem begge de store kvarterer er anlagt til en fontene, omsadt med bøxbom. Paa Banketen eer 4 store Tackser og 2de Lægustrum hække. Banketten er indeelt i 3de hovedganger og 3de tværgange.

Paa Banketten langs med planken veed steenmuren 6 apricots træer og 6 viinranker samt 28 frugt træer af differente sorter og 8 lambersoner nøddetræer.»

Taksten omtaler to blomsterkvarterer som hver var beplantet med 26 barlind og to runde kuler av buksbom. Beplantningen beskrives både som blomsterkvarter og som et kvarter anlagt av stor buksbom, kan trolig tolkes til at det var et broderiparterre av buksbom og med kantbed med lave buksbomhekker og blomsterplantinger. Sannsynligvis var også barlindene plantet i kantbedene. En

slik tolkning av hovedtrekkene i beplantingen var vanlig i større hageanlegg ute i Europa på Gyldenløves tid. Broderiparterrer var påkostet og var en sjeldenhet i Norge.

Ovenfor broderiparterrene var to mindre kvarterer med buksbomhekk, antageligvis som innramming i ytterkanten av kvarterene. Taksten nevner også rabatter kantet med planker, og beplantet med kanthekker av lavendel og isop.

Mellom de to store kvarterene var det en fontene, som det var buksbomplantinger omkring. Beplantingen kan ha fulgt hekkens form, eller vært mer frittliggende ornamenter som spilte på mønsteret i broderiparterrene (ref. Laurids de Turahs hage fra 1720-årene på Gammel Holtegaard, Sjælland). For øvrig nevnes fire store barlind på banketten og to ligusterhekker. Ingen av disse har nærmere plassering.

Banketten var inndelt i tre hovedganger og tre tverrganger, som passer godt til at det var fire kvarterer omgitt av gangveier.

3.2.2. Steinslottet

Rapporten fra 2022-utgravningen går nøye gjennom steinslottets historie og Herregårdshageprosjektets tolkninger om utforming, størrelse og plassering. Vi skal ikke gjenta dette her, men i 2023-utgravningen ønsket vi å undersøke om det fantes rester igjen av *østre* del av steinslottet.

En påvisning av husets avslutning mot øst var viktig for å sikre at tolkningene av husets størrelse var gode nok, og dermed at midtaksen til hele barokkhagen kunne fastslås. Det var også usikkerhet om hvordan husets grunnplan faktisk var, med hensyn til for eksempel fløyer, risalitter og svalganger.

4. Utgravningen i 2023

4.1. Innledning

Utgravningen for 2023 ble planlagt med utgangspunkt i resultatene fra 2021 og 2022-utgravningene, georadarundersøkelsene fra 2010 og 2020 og Furubergs rekonstruksjon av hageanlegget. Det ble også gjort en liten ekstra georadarundersøkelse rett før utgravningens oppstart i områder som tidligere ikke hadde vært tilgjengelige, blant annet på gangveien på nordsiden av bygningen kalt Annekset.

Målet for 2023-utgravningen var å finne ytterligere spor etter barokkhageanlegget i området vest for nordenden av gamle Mesterfjellet skole. I tillegg ønsket vi å finne ut om det fantes noe igjen av østre del av steinslottet, samt hagemuren som ble bygget etter at steinslottet ble revet.

Årets undersøkelsesområder lå vest, nord og øst for nordre del av gamle Mesterfjellet skole, rundt 1960-tallstilbygget kalt «Gulosten» på folkemunne og på plenområdet vest for skolen. Her er det en skrå bakke med plen som heller sørover fra parkeringsplassen nederst i Residensveien og ned mot skolebygget, og mot den store, flate plenen som ligger på vestsiden av skolebygget. På østsiden av skolebygget flater skråningen mer ut, før gressbakken avbrytes av asfaltert parkering og innkjøring til skoleområdet. Det ble gjort undersøkelser i alle disse områdene.

Figur 4. Foto av undersøkelsesområdet nord på plenen, vest for gamle Mesterfjellet skole. Sjakt 1 i forgrunnen, sjakt 3 lenger bak. Skolen, med det gule 1960-tallstilbygget «Gulosten», i bakgrunnen og parkeringsplassen i Residensveien bak til venstre. Foto: Trude Aga Brun, VTFK.

4.2. Planlegging, gjennomføring og metodebruk

Før utgravningen startet i 2023, ble det undersøkt noen flere små områder med georadar, på steder som tidligere ikke hadde vært tilgjengelige. I tillegg ble det kjørt med magnetometer over noen felt som tidligere hadde vært kjørt med georadar. Christer Tonning fra VTFK gjorde undersøkelsene. Det ble gjort funn av noen få anomalier, men ikke noen som tydelig kan knyttes til barokkhagen. Områdene som ble kjørt i 2023 er markert i figur 5 under.

Figur 5. Feltene som ble undersøkt med georadar i 2023 er markert med svart heltrukket omriss, og magnetometer med svart stiplet omriss.

Den arkeologiske undersøkelsen ble gjennomført ved å bruke gravemaskin for å åpne sjaktene, videre ble det gjort innmåling av alle strukturer og ytterligere dokumentering av disse ved foto. Enkelte jordprofiler i sjaktenes lengderetning ble i tillegg tegnet. Det ble også benyttet dron fotografier for å få gode oversiktsbilder. Tolkning av jordlag og strukturer ble gjort av VTFK og NMBU underveis i feltperioden, og samkjørt i etterarbeidsfasen. Alle innmålinger ble foretatt av VTFK. Svein Bonnégolt bistod med høydeinnmålinger i terrenget.

Utgravningsmannskapet fikk mye besøk underveis, fra både ansatte ved museet, journalister fra NRK, lokalaviser og en rekke andre interesserte. Avdekkingen av ytterligere murer fra grev Gyldenløves steinslott, samt deler av barokkhagen fikk oppmerksomhet med medieoppslag i både radio, tv og aviser.

4.2.1. Plassering av sjaktene

Med bakgrunn i resultater fra de tidligere undersøkelsene, ble det før utgravningens oppstart plukket ut områder som var aktuelle for undersøkelse i 2023. Disse er markert med svart stiplet linje i figur 6 under. Siden vi dette året hadde 2 uker til rådighet, ble den første uken satt av til undersøkelse av den store plenen mellom Herregården og Gyldenløves steinslott, på vestsiden av skolebygget. Her antar man at Banketten har ligget. Den andre uken var det planlagt graving etter mer av steinslottet, nordnordøst for skolebygget. Sjaktene som faktisk ble åpnet i løpet av utgravningen er markert med blått i samme figur.

Figur 6. Oversiktskart med de planlagte sjaktene (stiplet) og plasseringen av de åpnete sjaktene (blå). Furubergs rekonstruksjon er markert med brune linjer.

Sjaktene 1-3 lå på vestsiden av gamle Mesterfjellet skole. Sjakt 1 ble plassert for å få oversikt over tykkelsen på jordlagene i vestre del av den store flate plenen, og samtidig gi innsikt i eventuell terrassering i den delen av barokkhageanlegget.

Sjakt 2 ble åpnet for å avklare om høydeforskjellen mellom gangveien på nedsiden av gressplenen og selve plenen var av eldre eller nyere dato, og dermed om oppfyllingen av masser tilhørte barokkhagen eller var mer moderne.

Sjakt 3 ble åpnet fra nordenden av plenområdet inne ved støttemuren for å avklare om det fantes spor igjen etter barokkhagen såpass nærme de moderne skolebygningene. Her søkte vi blant annet etter spor av Banketten. Denne sjakten ble utvidet i flere retninger underveis for å gi oss et best mulig overblikk over området.

Nordøst for skolebygget åpnet vi sjakt 4, med hensikt å finne østre del av steinslottet, og dermed få ytterligere informasjon om husets dimensjoner.

4.2.2. Metallsøk

Metallsøkspecialist Arne Schau holder til i Larvik, og var innom prosjektet flere dager på frivillig basis. Han gikk systematisk over alle jordhaugene, og også nede i sjakten da den var åpnet. Det ble funnet en del gjenstander som stammer fra bruk av området gjennom mange år, men det var ingen som kunne fastslås å ha tilhørt barokkhagen.

4.2.3. Innmåling og dokumentasjon

Innmåling av sjaktene, profiler og strukturer ble gjort med Trimble R2-antenne og ArcGis FieldMaps programvare fra Esri. I tillegg ble alle synlige steiner i topplaget på murene i steinslottet innmålt enkeltvis.

Alle strukturer og sjakter ble beskrevet og fotografert. Fotografer som har bidratt med bilder i rapporten er Trude Aga Brun (VTFK), Aleksander Oxholm (Vestfoldmuseene), Bjørn Anders Fredriksen (NMBU), Rune Nordseter (VTFK) og Julie Askjem (VTFK). Det ble også benyttet drone til å ta oversiktsfoto fra utgravningen. Dronen tilhører Vestfold og Telemark fylkeskommune, og ble fløyet av Rune Nordseter. Alle dronefoto krediteres Nordseter/VTFK.

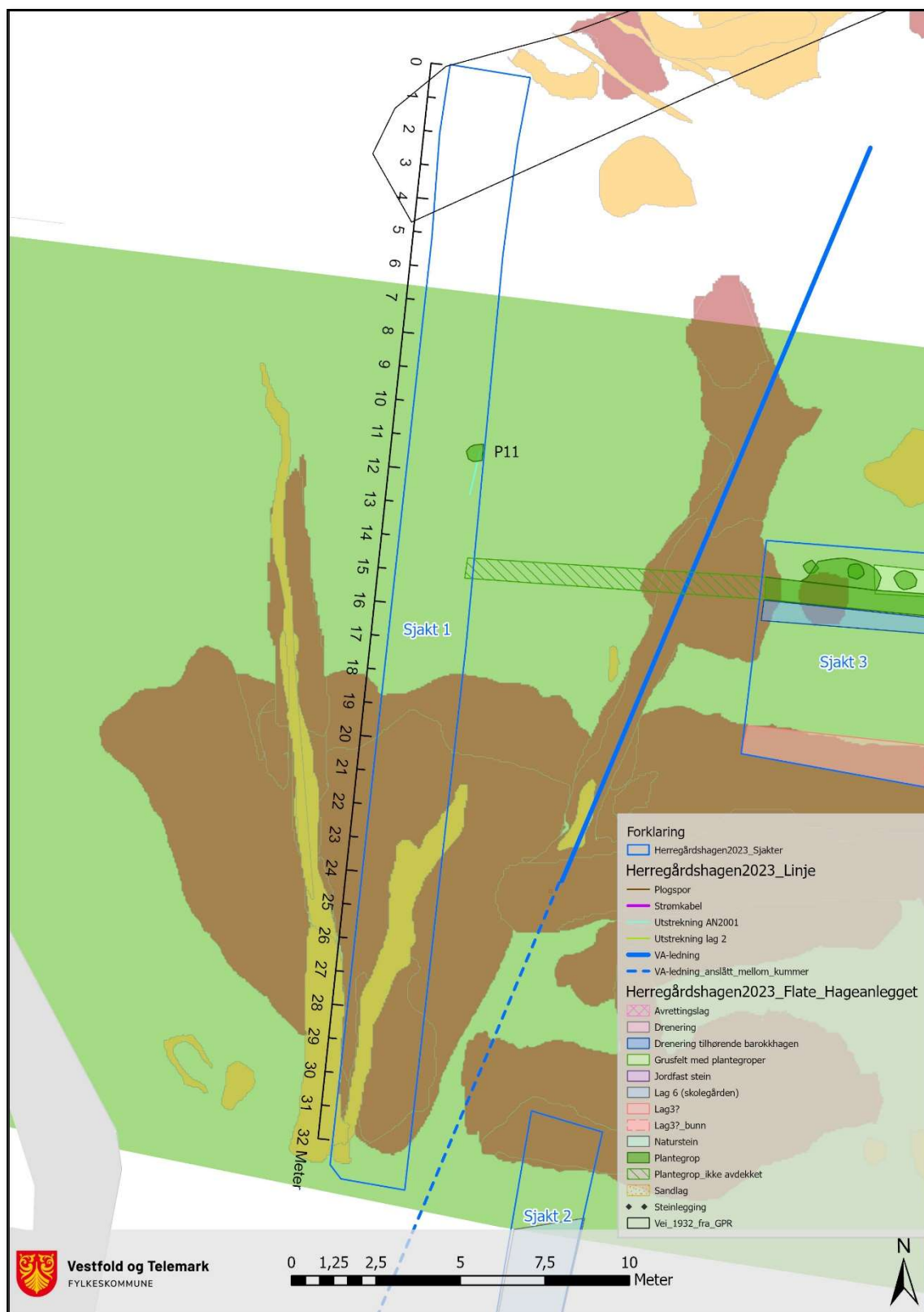
Svein Bonnegolt ble leid inn via Larvik kommune til å måle inn terrenghøyder, topp- og bunnpunkter i sjaktene og topp- og bunnpunkter på murene, slik at disse kunne benyttes i CAD-program for terrengmodellering mm.

5. Resultater

Figur 7. Oversiktskart over alle innmålte sjakter og strukturer på Banketten.

5.1. Sjakt 1

Figur 8. Kart over sjakt 1, med 1-meters målestokk langsmed vestsiden. I bakgrunnen vises anomalier fra GPR.

Sjakt 1 ble lagt nord-sør for å søke etter spor av prydhagen kalt Banketten. Ettersom det er kjent at det har vært mange terrengendringer i området gjennom 1900-tallet, så anså vi det som mest hensiktsmessig å få oversikt over terrengendringene med en nord-sørgående sjakt.

Sjakten var totalt 33,5 meter lang og 2,3-2,5 meter bred. Den samlede tykkelsen på jordmassene over undergrunnsanden var fra 25-160 cm. Tynneste i nord, tykkeste i sør. Undergrunnen i sjakta var gulbrun morenesand og -grus. Det ble i hele sjakten først gravd ned til undergrunnen for å sikre eventuelle strukturer i plan, og så gikk man 5-20 cm dypere for å sikre at det *faktisk* var den sterile undergrunnen man hadde avdekket. Denne vurderingen ble gjort på grunn av alle massepåfyllingene vi påviste i området, som blant annet innbefattet andre sandlag (se lagbeskrivelsen i tabell 1 under).

Tabell 1. Lagbeskrivelse fra østre profil i sjakt 1, som de er markert på profiltegningen. Lag 1 er undergrunnen.

1. Steril undergrunn: Gulbrun sand og morenegrus
2. Brun mold (dyrkingslag)
3. Gulgrå sand
4. Brun mold (med en del moderne gjenstandsfunn)
5. Gul sand
6. Skolegårds laget: grå, kompakt leire

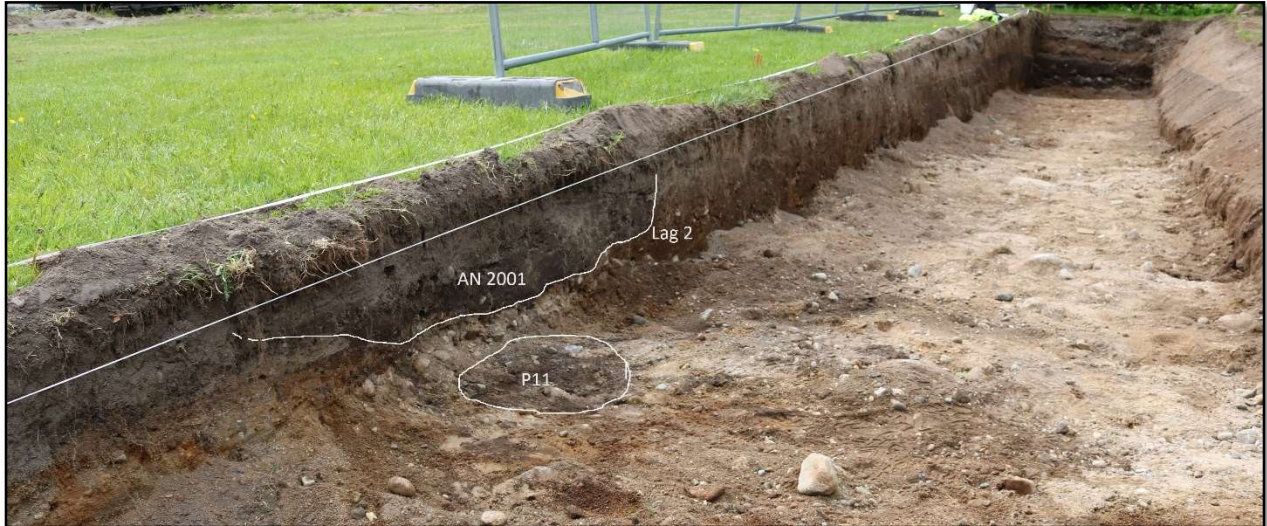
Nordre del av sjakten (0-5 meter på profiltegningen) var preget av en del senere forstyrrelser, med nedgraving av søppel som persienner, sykkelstativer mm fra siste halvdel av 1900-tallet. Lengst nord ble det funnet stein og påfyllingslag i sand som stammer fra oppbygging av et veifundament. Veiarbeidet her er dokumentert i et avisoppslag fra 1932¹ og den regulerte veien er vist på kart fra 1927. Deler av denne veien er også mulig å se i GPR-dataene lenger øst i undersøkelsesområdet, og den ble også påtruffet i sjakt 4.

Figur 9. Deler av veien fra 1932 er synlig som kulesteinslag med lyst sandlag oppå.

¹ Østlands-Posten: Larvik og omegns dagblad, «Et interessant fund i Byskogen», 3.2.1932, s.3.

Mellom 9,5-10,7 meter var det en nedgravning AN2001 (markert med «1900-tall» på profiltegningen), med masser som inneholdt moderne gjenstander, og rett sør for denne starter lag 2.

Figur 10. Nedgravningen AN2001 markert i profilen. Plantegropen P11 som var synlig i bunnen av sjakten er også markert.

Lag 2 er et ca 50 cm tykt moldlag, mørkebrunt og humusblandet. Plasseringen av moldlaget tilsvarer det på kart fra 1688 er vist et stort kvarter på Banketten. Tykkelsen på jordlaget viser at det er lagt ned et stort arbeid med å tiltransportere god dyrkningsjord. Det ble påvist et ensartet område med denne typen jord i en bredde på 15 m. Se også sjakt 3 hvor dette moldlaget er synlig videre sørover. Utbredelsen av lag 2, sammen med data fra georadar, er grunnlaget for vår plassering/tolkning av «nordvestre kvarter» senere i rapporten.

Nord for 16 metersmerket i profilen, var det samlede jordlaget over undergrunnsanden 25-35 cm tykt. Ved 16 meter i sjakten (ca midtveis) var det synlig en liten nedtrapping, både i undergrunnen og i profilen, og der gikk tykkelsen på Lag 2 fra ca 25 cm til 50 cm. Det var mulig å merke høydeforskjellen når man gikk i bunnen av sjakten, selv om det ikke var noe synlig skille i undergrunnsanden. Dybdeforskjellen tolkes som skillet mellom gangvei og kvarter, med kvarteret sør for skillet, se kapittel 6.1. og 6.4.

I foto i figur 11 under, står arkeologen med oransje vest omtrent der Lag 2 blir tykkere. Laget strekker seg helt ned til sørenden av sjakt 1.

Figur 11. Sjakt 1 sett fra sørenden og nordover. I bakgrunnen boligene i Residensveien. Undergrunnen er gulbrun morenesand og -grus. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.

Profilene i sjakt 1 viste at det var betydelige påfyllinger av jord i søndre del av sjakten, med inntil 1,2 meter påfylling i sørenden. Disse kan stamme fra første halvdel av 1900-tallet da området var skolegård. Seneste påfylling er fra rundt 1950 i forbindelse med tilrettelegging for turn. En balansebom står fremdeles ved sørenden av sjakten. I denne enden av sjakten var det forstyrrelser fra flere moderne grøfter, blant annet en gammel kabelgrøft med teglsteinsoppbygging under en tjærekabel i vestre side av sjakten.

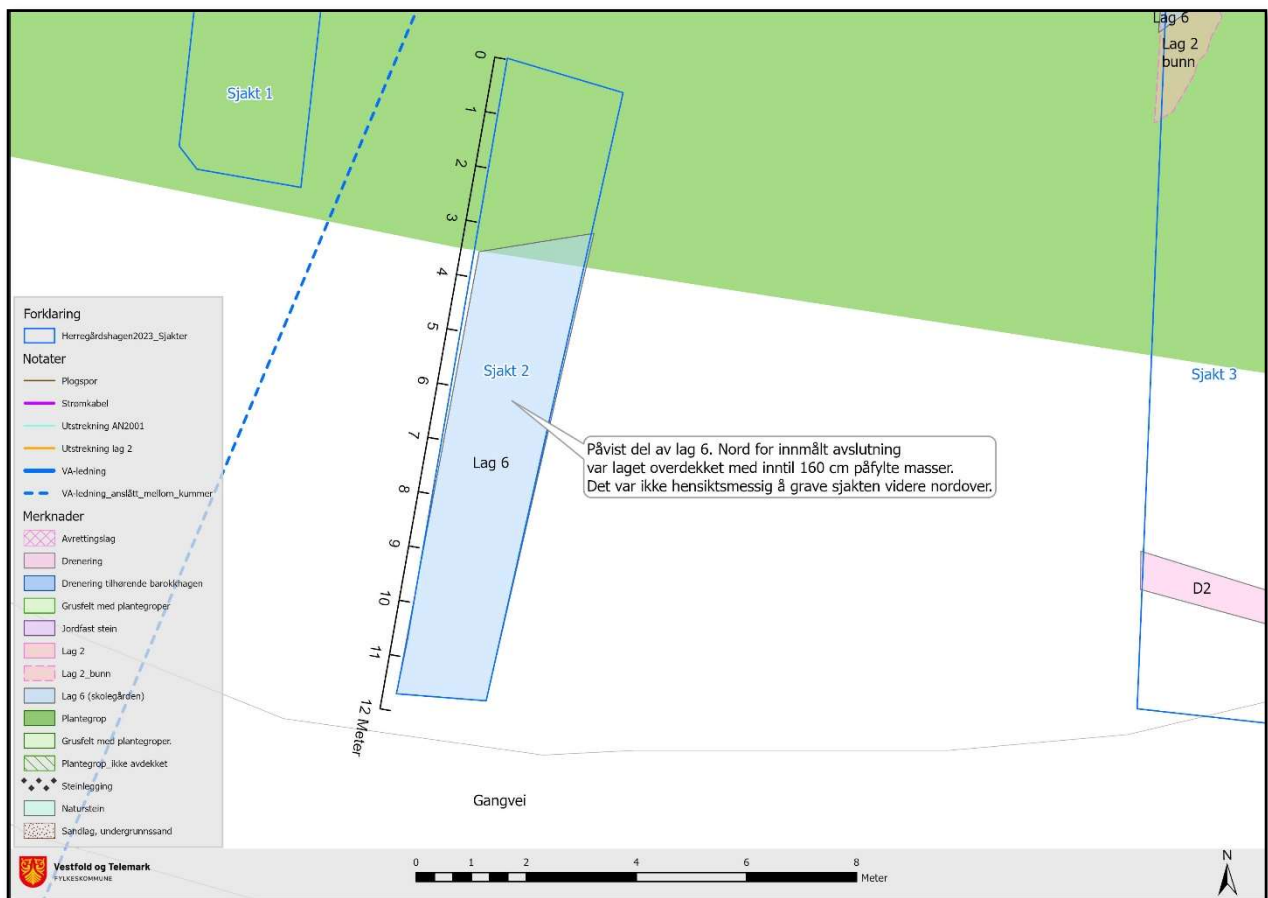
Det så i tillegg ut til å gå en gammel steingrøft (drenering) på tvers helt i enden av sjakta. Denne ble ikke undersøkt pga balansebommen, og var kun synlig i bunnen av endeprofilen (ikke tegnet). Det vil være mulig å gå inn på nedsiden av bommen ved en senere anledning. I de sørligste 3-4 meterne av østre profil var flere tykke jord- og sandlag som må være spor etter graving av en stor moderne vann- og avløpsgrøft som ble lagt i ca 2010.

Det ble ikke gjort noen gjenstandsfunn tilknyttet barokkanlegget i sjakt 1, men F10 (krittpestilk) ble funnet i lag 4, et brunt moldlag som lå over dyrkningslaget Lag 2. Krittpestilken kan trolig dateres til 1800-tallet.

Profiltegningene ligger som vedlegg bak i rapporten. Lagbeskrivelsene som ligger i tabell 1 gjelder for profiltegningene fra både sjakt 1 og sjakt 3.

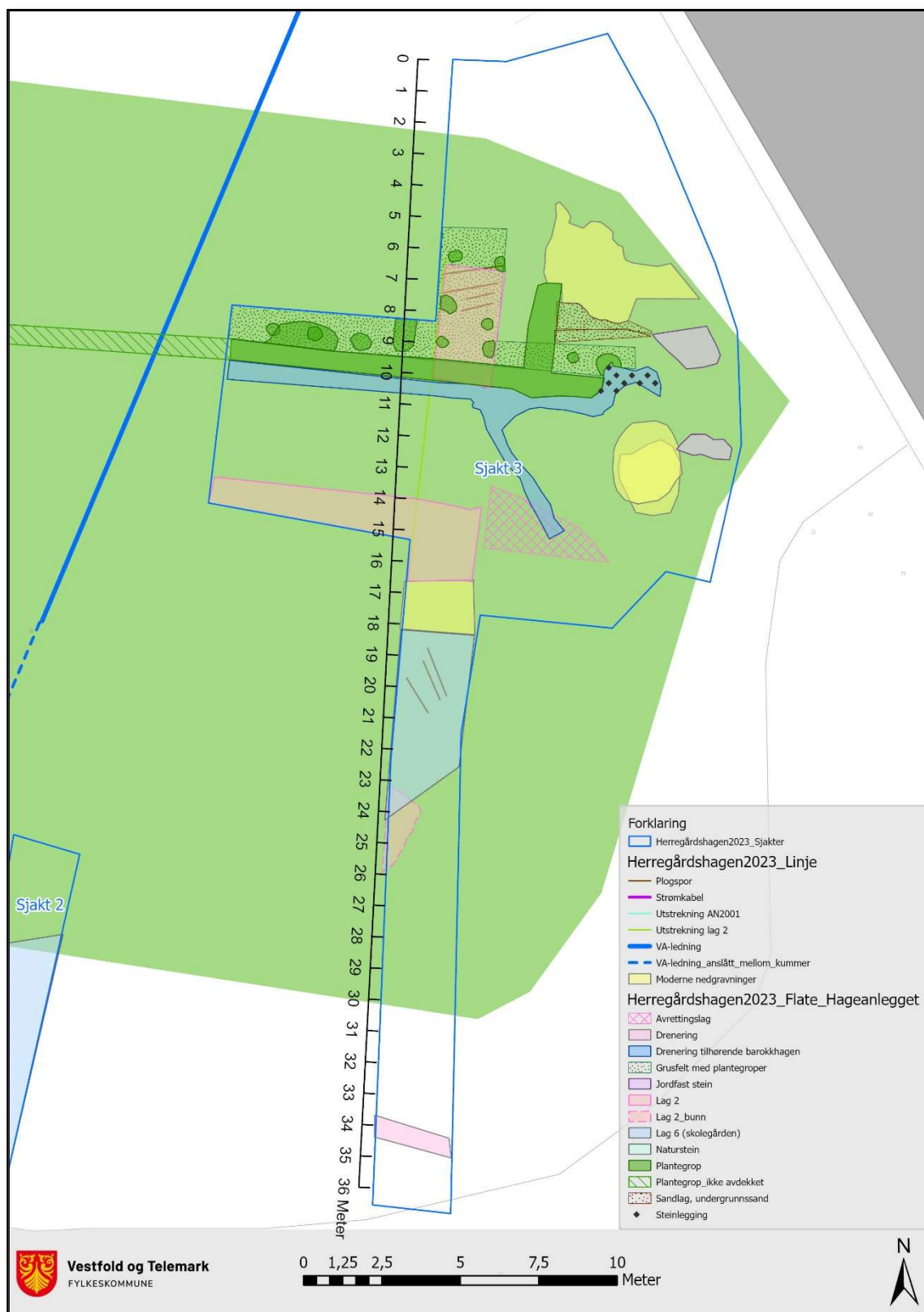
5.2. Sjakt 2

Sjakt 2 ble åpnet fra gangveien mellom den store plenen og den lille plenen øst for Herregårdens østfløy, og nordover i skråningen opp til det store plenplatået. Sjakten var 11,5 meter lang og inntil 2,2 meter bred. Det viste seg raskt å være tykke påfylte jordlag i skråningen. Under et tynt, rustbrunt sandig matjordlag (1-6 cm tykt) med mye røtter, traff vi på et massivt grått leirelag – det samme laget som vi påviste i 2021 og kalte «Skolegårds laget». Dermed visste vi at all jorda over dette grå leirelaget var påfylt i moderne tid (første halvdel av 1900-tallet), og ikke tilhørte barokkhagen. I nordenden av sjakten var vi nærme den store VA-grøften fra 2000-tallet, og valgte dermed å ikke grave lenger nordover.

Figur 12. Kart som viser plasseringen av sjakt 2 og utstrekningen av lag 6 i denne sjakten. Senter av VA-grøften fra 2000-tallet er markert med blå stiplet linje, men selve grøften er i realiteten ca 2-4 meter bred.

5.3. Sjakt 3

Figur 13. Oversikt over alle innmålte strukturer i sjakt 3, og målestokk i lengderetningen.

Sjakt 3 har det største åpne arealet, på totalt 244 m². Den ble påbegynt i 2,5 meters bredde lengst nord på det store gressplataet, så langt som mulig inn mot støttemuren tilhørende skolebygget, og i sørlig retning tvers over hele gressflaten, i alt ca 37 meters lengde (80 m²), helt ned til asfaltkanten på gangveien nede ved Annekset. I tillegg ble det åpnet et område på 120 m² østover på gressflaten inn mot skolebygget (tilbygget «Gulosten») helt inn til kanten av byggegropa, og et område på 44 m² vestover på gressflaten. Områdene ble avdekket litt etter litt, etter hvert som det dukket opp strukturer som kunne tenkes å tilhøre barokkhageanlegget.

Matjordlaget – her definert som den sandblandede jorda rett under gresstorva over andre, påfylte jordlag – var tynnest lengst i nord, rundt 15-20 cm. Undergrunnen her var lys gul til grågul undergrunnssand og -smågrus, typisk morenegrunn som er vanlig i området. Sørover var det øvre matjordlaget inntil 35 cm tykt. Fra ca 18 meter fra nordenden av sjakta så vi flere påfylte jordlag, fra 20 cms tykkelse, og her fant vi også igjen Lag 6, «Skolegårdslaget», det går 1-8 cm tykke leirelaget. Dette ble påvist fra 45 cms dybde (målt fra gressoverflaten) ved 18 meter, og skrånende ned til 85 cms dybde lengst sør i sjakta. De påfylte moderne massene var inntil 130 cm tykke.

Figur 14. Historisk foto fra skolegården ved Mesterfjellet skole. Bygget i bakgrunnen kalles Annekset. Herregårdens østre fly kan skimtes helt i bakgrunnen til venstre. Innenfor den røde sirkelen ser vi påfyllingen nederst på det som nå er en gressflate. Foto: Fra Vestfoldmuseenes arkiv.

Det var gjort en del moderne graveinngrep ved montering av blant annet lekeapparater med store betongfundamenter i området mellom ca 4-20 meter sør for nordenden av sjakten.

5.3.1. Generelt om undergrunnsmassene og gammel markoverflate

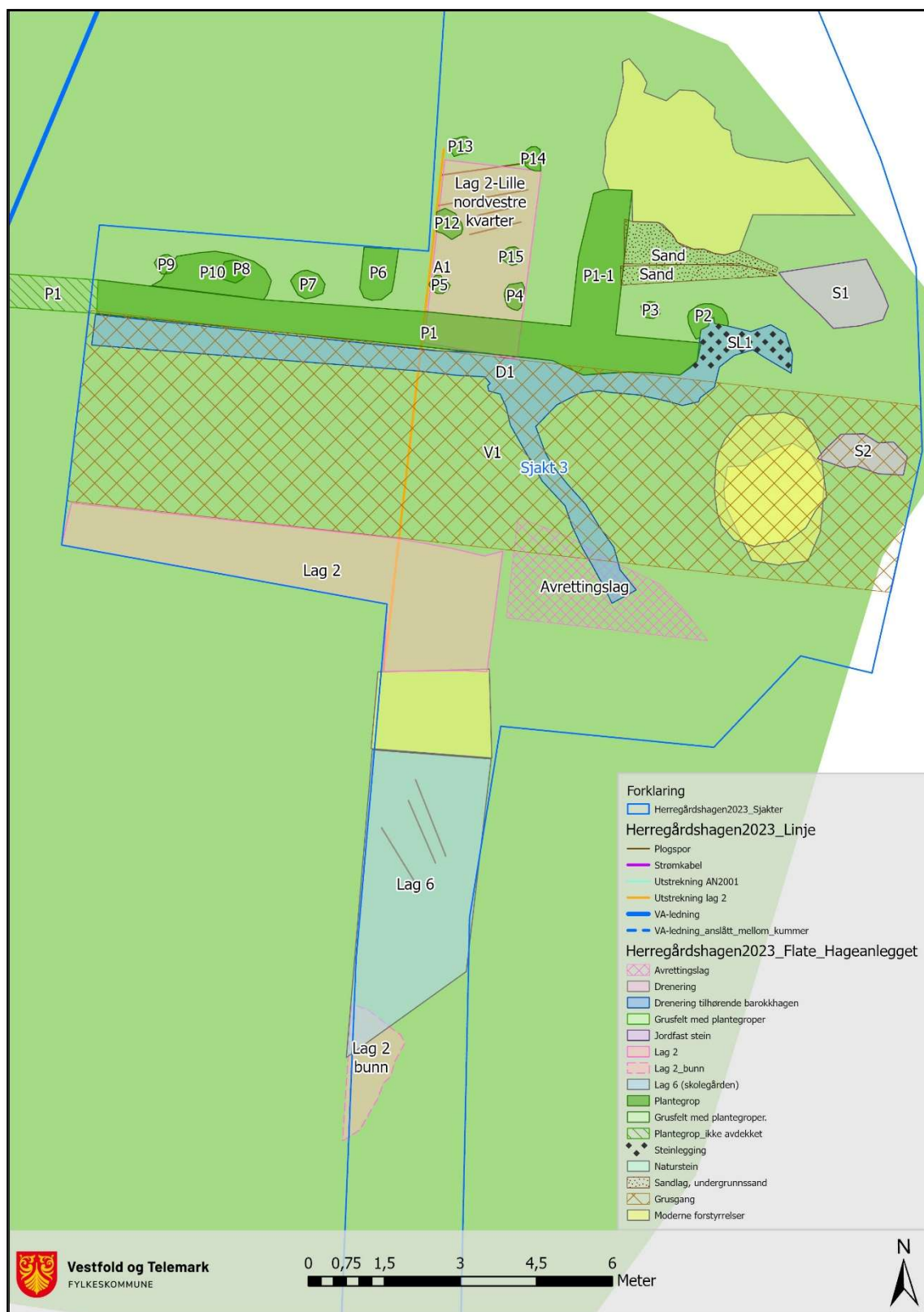
De stedlige undergrunnsmassene på banketten er avsatte sand-, grus- og steinmasser i ulike fraksjoner som dels varierer ganske sterkt i sorteringsgrad. Grus og steinfraksjoner er avrundet. Noen steder er naturlig humusdannelse markant i dette laget, særlig nedre/søndre del av sjakt 3. Horisontale striper av aurrhelle/rust er her markant og tyder på at det er en naturlig humusavsetning. Med unntak av disse avsetningene er ikke gammel markoverflate påtruffet fra før barokkhagens tid, noe som tyder på store terrengarbeider i forbindelse med anleggelsen av hagen. Området kan ha vært til dels ganske karrig.

Over store deler av sjakt 1 oppe på flaten lå det et rødbrunt sandlag, (avrettingslag?) og deler av dette måtte fjernes før vi fant spor etter barokkhagen i undergrunnen. Det tyder på at det er gjort større inngrep og påfyllinger også i nyere tid. I det høyre bildet i figur 15 under kan man se hvor mye av sandlaget som måtte fjernes, også ned under toppnivået av dreneringsgrøften D1 (se flg kapitler), noe som indikerer hvor lite som egentlig er igjen av strukturene fra barokkhagen etter moderne inngrep i området.

Figur 15. Detaljbilder av dreneringsgrøft D1. Særlig bildet til høyre viser hvor mye påfylt sand som måtte fjernes i området før restene av plantegropene fra barokkhagen ble synlige. Strukturene blir synlige først 10-12 cm under toppen av dreneringsgrøften. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.

5.3.2. Oversikt over innmålte strukturer i sjakt 3

Figur 16. Innmålte strukturer i sjakt 3, markert med strukturnummer/navn, jfr tabell 2.

Tabell 2. Oversikt over innmålte strukturer i sjakt 3.

Strukturnr/navn	Strukturtype	Beskrivelse
A1	Grusfelt med plantegroper objekt	Felt med lysere morenegrus 2x4 cm, som ligger parallelt med vei/grusgangen. Er trolig bunn av bed som ligger langsmed grusgangen, grusen ligger under veilaget.
Avrettingslag	Avrettingslag	Påfylt gult grovt sandlag OVER lag 2 innenfor kvarteret. Lagt på for å rette av terrenget. Blir tykkere sørover. Utstrekningen er målt inn innenfor sjakten.
D1	Steingrøft/ drensgrøft	Drenering til barokkhagen. Steinstreng av 10x15-15x20 cm steiner. Mest naturstein. Y-formet. Avdekket lengde øst-vest: ca 14 meter, bredde ca 50 cm, noe bredere i Y-en.
D2	Steingrøft/ drensgrøft	Drenering. Steinstreng av 10x15-15x20 cm steiner. Mest naturstein. Usikker tilhørighet.
Lag 2	Kulturlag/ dyrkningslag	Nedgravning/tykkere del av det brune laget (lag 2), som dupper ned fra nord mot sør. Mellombrun humusblandet sandjord, med noen krittpepestilker med litt større hull, tidl 1700? Brå avslutning i sør ved fundament til lekestativ., kan gjenfinnes lenger sør i sjakten Tilhører NV kvarter
Lag 2 – lille nordvestre kvarter	Kulturlag/ dyrkningslag	Mellombrunt humusblandet sandjordlag, 2 cm tykt. Rester av samme lag som lag 2 men ligger litt lenger nord.
Lag 2_bunn	Kulturlag/ dyrkningslag	Bunnen av det mellombrune laget, men har vært mer fuktig og er mer humusblandet. Undergrunnsanda under er jernoksidert.
Lag 6	Leirelag	«Skolegårdslaget» består av kompakt lys grå leire, 1-8 cm tykt. Stammer fra området var skolegård i første halvdel av 1900-tallet. Utstrekningen som er innmålt er der laget var synlig i profilen(e). I sjakt 3 fra 45 cms dybde under gressbakken i nord til 85 cms dybde nede i sør.
P1	Plantegrop/ bed	Nedgravning, ca 75 cm bred, avdekket i 12 meters lengde, og med en «utstikker» mot nord vinkelrett på østre del av strukturen. Fyllmasse: brun jord, mørkest i «utstikkeren». Tolket som plantegrop/bed langsmed dreneringen
P1	Plantegrop_ikke avdekket	Anslått fortsettelse av P1 mot vest, er synlig i østre profil av sjakt 1.
P2	Plantegrop	Tilnærmet rund nedgravning, diameter 76 cm. I sørøst er sirkelen brutt av en steinlegging (SL1) i kant av dreneringsgrøft D1. Fyllmasse: brun jord.
P3	Plantegrop	Tilnærmet rund nedgravning, diameter 35 cm. Fyllmasse: brun jord.

P4	Plantegrop	Tilnærmet rund nedgravning, diameter 55 cm. Ikke helt avdekket. Fyllmasse: brun jord, gul teglstein og litt morenegrus.
P5	Plantegrop	Litt utydelig struktur. Oval nedgravning, 45x35 cm. Fyllmasse: brun jord, gul teglstein og morenegrus. Mulig plantegrop.
P6	Plantegrop	Avlang nedgravning med oval ende i sør, 104x70 cm avdekket. Fyllmasse: Mørkebrun humusblandet sandjord, ganske myke masser. (veldig lik P1, men noe mørkere)
P7	Plantegrop	Tilnærmet oval nedgravning, 75x67 cm. Fyllmasse: brun jord og sand, litt glasert takstein.
P8	Plantegrop	Rund nedgravning, diameter 45 cm. Fyllmasse brun jord og sand, litt grus. Gravd ned i den større strukturen P10 som igjen henger sammen med plantegrop/bed P1
P9	Plantegrop	Tilnærmet rund nedgravning, diameter 45 cm. Fyllmasse: brun humusblandet sandjord. Delvis gravd ned i vestre kant av den større strukturen P10 som igjen henger sammen med plantegrop/bed P1.
P10	Plantegrop	Tilhører P1. Ser ut som en halvsirkelformet utvidelse av plantegropa/bedet som ligger langsmed dreneringen D1. Største lengde 210 cm, største bredde 85 cm. Fyllmasse: Samme mellombrune sandjorda som D1.
P11 (i sjakt1)	Plantegrop	Tilnærmet rund nedgravning, ikke helt avdekket. Synlige mål: 50x50 cm. Fyllmasse: mørkere brun, mer humøs jord
P12	Plantegrop	Oval nedgravning, delvis avdekket. Synlige mål 51x58 cm. Fyllmasse: Brun jord og sand, litt grus.
P13	Plantegrop	Tilnærmet oval nedgravning, 45x35 cm. Fyllmasse: Brun jord og biter av gul teglstein.
P14	Plantegrop	Tilnærmet oval nedgravning, delvis avdekket. Synlige mål 50x32 cm. Fyllmasse: Brun jord og biter av gul teglstein.
P15	Plantegrop	Tilnærmet rund nedgravning, diameter 37 cm. Fyllmasse: brun jord. Virker grunn, er trolig bunnen av en plantegrop.
S1	Jordfast stein	Stor jordfast stein/grunnfjell, synlige mål 140x150 cm. Stikker inntil 20 cm opp over undergrunnsoverflaten.
S2	Jordfast stein	Stor jordfast stein/grunnfjell, synlige mål 160x60 cm. Stikker inntil 20 cm opp over undergrunnsoverflaten.
SL1	Steinlegging	Steinlegging, steinstreng, ligger inn mot sørkanten av plantegrop P2. Steinleggingen ligger i forlengelse av dreneringsgrøften D1 og danner en slags krok i østre enden av denne.
V1	Grusgang?	Grusgang? til barokkhagen. Nå sandig undergrunn i 3,2 meters bredt felt mellom drenering D1 og lag 2.

Figur 17. Sjakt 3 – dronefoto georeferert til innmålte strukturer. Foto: Rune Nordseter, VTFK.

5.3.3. Dreneringsgrøftene

D1: En eldre dreneringsgrøft med steinfylling ble funnet i nordre avgrensning av det som kan være en øst-vestgående 4 meter bred grusgang (V1) på Banketten. Dreneringen var laget ved at det ble gravd en grøft og fylt med stein, hvilket var den vanlige måten å lage dreneringsgrøfter på frem til ca 1950-tallet. Oppå steinfyllingen ble lagt litt grov naturgrus som et filterlag mellom steinene i dreneringen og et eventuelt finere gruslag på grusgangen.

Det var spor etter naturgrus oppå dreneringen vi avdekket. Partikkelstørrelsen på grusen er samme som finnes i undergrunnen litt lengre nord i utgravingsfeltet. Dreneringsgrøften var formet som en skjev, høyrebøyd Y, der den høyre «armen» gikk i sørøstlig retning med litt fall. Formen kan ses på foto under.

Figur 18. Dronefoto av øvre del av sjakt 3, med D1 sentralt i bildet. Foto: Rune Nordseter, VTFK. Øvre del av bildet er mot øst.

D2: Lengst sør i sjakt 3 påviste vi en annen eldre dreneringsgrøft, med samme oppbygning som D1. Denne lå i vestnordvest-østsørøstlig retning, og ble kun avdekket innenfor den åpne sjakten. Det var derfor ikke mulig å avgjøre om denne grøften henger sammen med strukturer tilhørende barokkhageanlegget, men dette vil være en mulighet å undersøke ved senere utgravninger.

Figur 19. Dreneringsgrøft D2 nederst (lengst sør) i sjakt 3, sett mot nord. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.

5.3.4. Plantegropene

Det ble påvist 14 plantegroper av forskjellig form og størrelse i sjakt 3. Alle lå i nordre del av sjakten, i det flate området vest for «Gulosten». Felles for alle plantegropene var at fyllmassen bestod av brun, humøs jord, noen litt mer sand- og eller grusblandet. I tre av plantegropene var det også biter av gul teglstein.

Den største plantegropa – P1 – var et langt bed, som ble avdekket i ca 12 meters lengde. Bredden var ca 50 cm. På samme linje vestover, i sjakt1, kunne vi observere like masser i samme bredde i østre profil, og antar at P1 strekker seg helt dit. I så fall er bedet ca 21 meter langt.

11 av plantegropene var runde eller ovale og plassert i rekker, både nord-sør-gående og øst-vestgående. De var gjennomsnittlig ca 45 cm i diameter. I tillegg lå det en plantegrop av samme type (P11) i sjakt 1, og den lå på linje med P13 og P1. Se figur 20 under.

Figur 20. Kart som viser plantegropene.

5.3.5. Grusfelt med plantegroper

Struktur A1 består av et grusfelt med lys morenegrus som ligger langsmed nordsiden av plantegrop/bed P1. Innenfor grusfeltet ligger plantegropene P2, P3, P4, P5, deler av P6, P7, P8, P9 og P10. Avdekket lengde øst-vest var ca 13 meter, og bredden mellom 0,8 og 1,2 meter. «Utstikkeren» mot nord er avdekket i 4,35 meters lengde og 2 meters bredde.

Figur 21. Foto av plantegroper i sjakt 3, markert med omriss og nummer. De ligger innenfor grusfeltet A1. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene. Tilpasninger Julie Askjem, VTFK

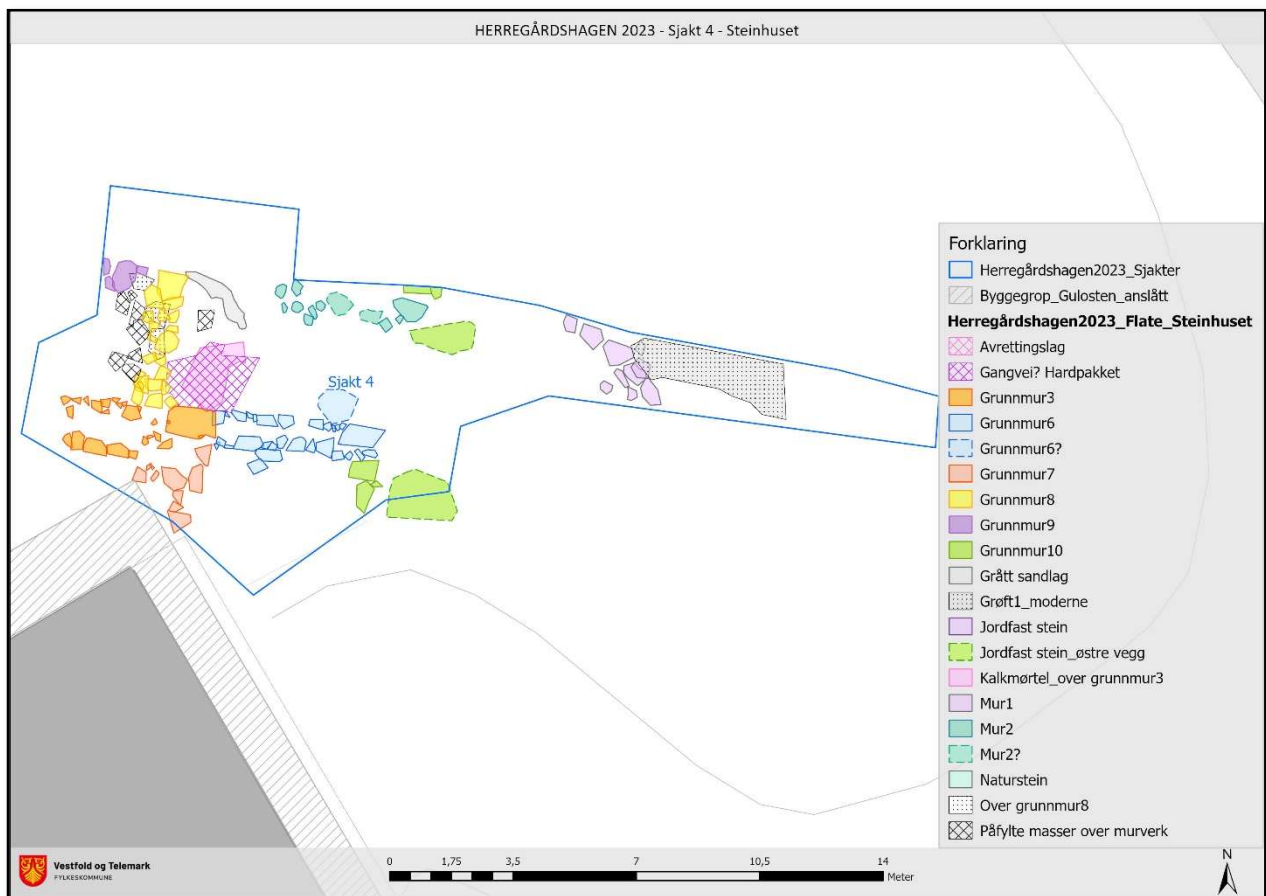
5.4. Sjakt 4: Steinslottet - utgravningen mur for mur 2023

Undersøkelsen siktet på å finne østsiden av steinslottet, og det ble derfor åpnet et område utenfor nordvestre hjørne av tilbygget «Gulosten». Det var, som forventet, mye påfylte jordmasser i området – spor etter byggingen på 1960-tallet og utjevning av terrenget – og området var litt komplisert å undersøke.

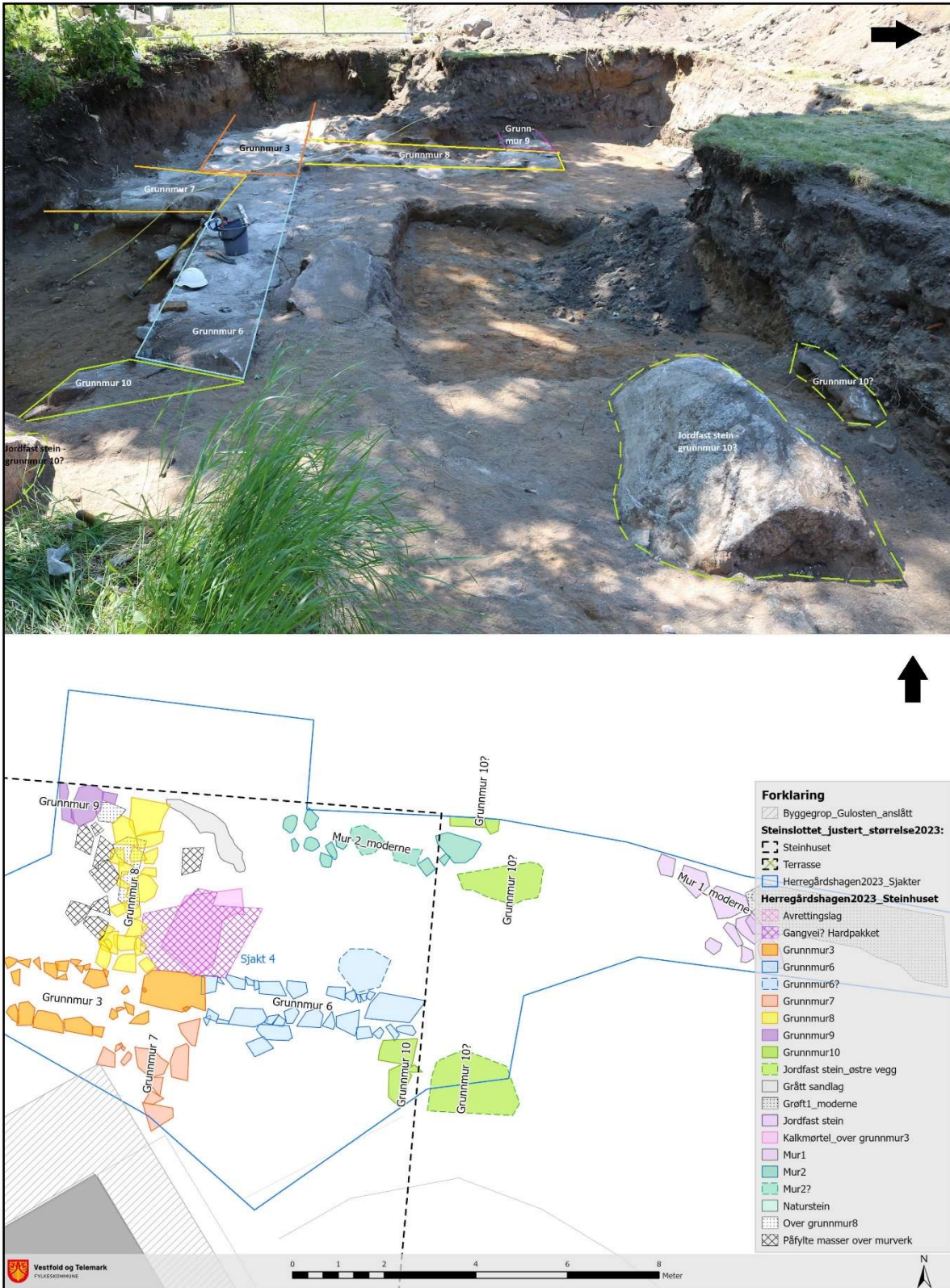
Sjaktens totale åpnete areal var på ca 121 m², med største lengde ca 25,5 meter øst-vest, og bredde mellom 1,5 i øst og 11 meter i vest. Det ble fjernet 50-80 cm jord, stein og bygningskrot før vi kom ned til et felt med mye kalkmørtel: se plassering av laget «Kalkmørtel over grunnmur 3» i figur 18 under. Største dybde på jordlagene over undergrunnsanden var ca 1,7 meter.

Det ble ikke tegnet eller dokumentert noen profiler i denne sjakten, da dette ikke var hensiktsmessig pga alle de omrotede påfylte jordmassene.

I sjakt 4 ble det avdekket flere murer. Figur 22-23 under viser kart over sjakten med alle innmålte funn. Alle murene fikk eget navn/nummer, og er fargemarkert individuelt. Nummereringen er fortsatt fra 2022-utgravningen, som hadde Grunnmur 1-5. I 2023 påviste vi en ny del av Grunnmur 3, samt Grunnmur 6-10. I tillegg fant vi noen noe mer rufsete murliknende strukturer, trolig mer moderne, som fikk navnene Mur 1-3. Enkeltvis beskrivelser av murene kommer i underkapitler 5.4.1-5.4.6.

Figur 22. Oversiktskart over hele sjakt 4 med alle innmålte murer fra steinslottet 2023. Fargekodingen på steinene henviser til hvilken mur det gjelder – se forklaringsnøkkelen til høyre og figur 23 på neste side.

Figur 23. Øverst: Foto av de avdekkede murene, med markering av hver mur i samme farge som i kartet i forrige figur. Bildet er tatt mot vest. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene. Tilpasninger/fargekoding, Julie Askjem, VTFK. Nederst: kart over de innmålte murene med samme fargemarkering som over. NB, annen retning.

5.4.1. Grunnmur 3

Avdekket lengde: 4,4 meter, bredde 1,5 meter.

Kassemurt, en del store stein. Største synlige stein ca 1,5 x 0,75 m. Muren går i øst-vestlig retning. Den hører sammen med – og er østre ende på – Grunnmur 3 fra 2022-utgravningen. Denne muren var noe av det siste som ble avdekket, og det lå mye moderne jordmasser over. I toppen var det et kraftig lag med kalkmørtel.

Figur 24. Oversikt over murene i sjakt 4 sett mot øst, med Grunnmur 3 lengst i forgrunnen. Bakover, i forlengelsen av Grunnmur 3, ligger Grunnmur 6. En gul telefonkabel ligger på skrå over murene, i en grøft som trolig stammer fra 1980-tallet. Foto: Julie Askjem, VTFK.

5.4.2. Grunnmur 6

Lengde: 4,9 meter, bredde 1 meter. Høyde 50-60 cm.

Kasemurt, noen store stein, mest naturstein med flate sider. Største stein 1,2 x 0,6 m. Muren ligger i øst-vestlig retning. Den løper østover fra østenden av Grunnmur 3, men er betraktelig smalere enn denne. I sørkanten på Grunnmur 6 ble all jord fjernet ned til bunnen av muren/undergrunnsanden, og det ble påvist to steiner med flat overside som lå som trappetrinn utover fra muren mot sør.

Figur 25. Øverst: Den utgravde sørsiden på Grunnmur 6, med trappesteinene til venstre for krafsa. Nederst: Detaljfoto av sørsiden på Grunnmur 6, området som er litt til høyre for krafsa i øverste bilde. Bildene er tatt mot nord. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.

5.4.3. Grunnmur 7

Avdekket lengde: 2,6 meter, bredde 2 meter. Høyde: 50-60 cm? Kasseurt, store steiner, mest naturstein med flate sider.

Retning nord-sør, sørover ut fra østre hjørnet på Grunnmur 3, og rett mot nordøstre hjørne av «Gulosten». Om noe - ikke mer enn maksimalt 1,5 meter til igjen av denne under jordmassene inn mot bygningen. Muren er kraftig og har liknende dimensjoner som Grunnmur 3 og Grunnmur 1.

Figur 26. Grunnmur 7 til venstre i bildet. Foto mot VNV. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.

Figur 27. Hjørnet mellom Grunnmur 6 (til høyre) og Grunnmur 7 (til venstre). Bildet er tatt mot VNV. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.

5.4.4. Grunnmur 8

Lengde: 3,8 meter, bredde ca 1 meter.

Kassemurt, noen store stein, mest naturstein med flate sider. Største stein 0,8 x 0,8 m. Muren ligger i nord-sørlig retning. Den løper nordover fra Grunnmur 3, noe forskjøvet vestover for der Grunnmur 7 løper sørover fra sørsiden av grunnmur 3. Oppå mur 8 lå det en del moderne sprengstein i de påfylte jordmassene. I tillegg fant vi en telefonkabel i en grøft som trolig var fra 1980-tallet eller nyere, og som var gravd skrått over området der alle murene møttes.

Figur 28. Grunnmur 8 rensset frem, fra synlig hjørne til krysning med Grunnmur 6 under gul kabel. Sett mot sørøst. (Del av Grunnmur 9 er synlig nærmest i bildet). Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.

5.4.5. Grunnmur 9

Lengde: 3,8 meter, bredde ca 1 meter.

Fra nordenden av Grunnmur 8, og vinkelrett vestover fra denne, påtraff vi en ny mur som fikk navnet Grunnmur 9. Steinene var retthugne på nordsiden. Muren lå ganske dypt, og det virket ikke som det var så mye igjen av den under de påfylte massene. Det var noe kalkmørtel igjen på og mellom steinene.

Figur 29. Bildet viser hjørnet mellom Grunnmur 8 og Grunnmur 9, der Grunnmur 9 går skrått mot venstre nedover i bildet og Grunnmur 8 skrått mot høyre. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.

5.4.6. Grunnmur 10

Lengde: 1,5 meter, bredde ca 3,3 meter om vi tar med en stor, jordfast stein.

Det var bare rester igjen av grunnmur 10, men basert på plasseringen av de andre grunnmurene er vi rimelig sikre på at i alle fall noen steiner ligger *in situ*. Disse måler ca 80x60 cm og ligger vinkelrett på østenden av grunnmur 6, og går sørover fra denne.

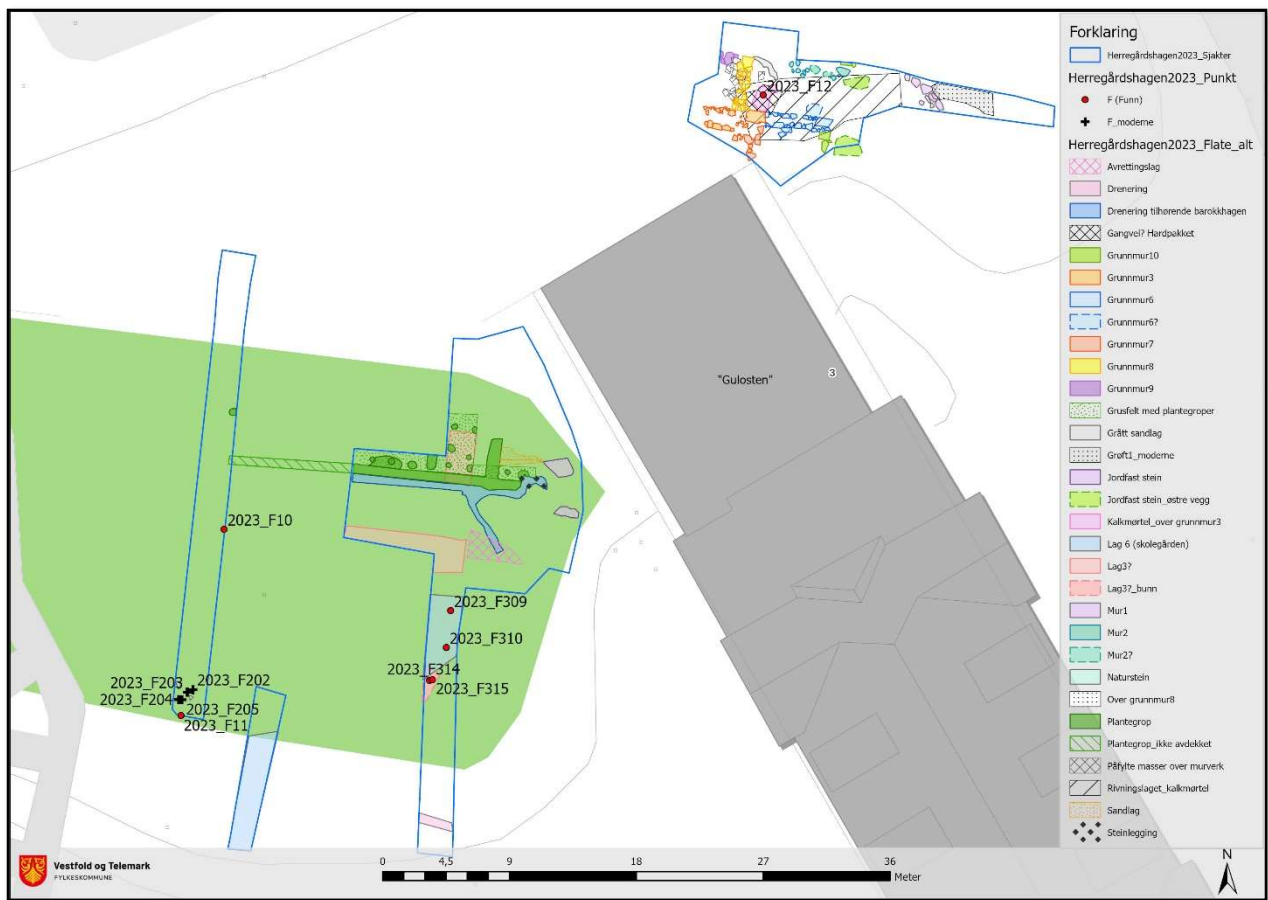
Figur 30. Steinene som utgjør restene av Grunnmur 10 ligger sørover fra østre enden av Grunnmur 6, til høyre og fremover i bildet. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.

5.4.6.1. Mulige deler av grunnmur 10

0,5 meter øst for de sikre restene av Grunnmur 10 ligger en stor jordfast stein. Ca 3,5 meter nord for denne ligger en annen stor jordfast stein, og det kan være rimelig å anta at disse steinene har vært en del av den samme muren, eventuelt tilknyttet murverk som har gått østover utenfor østveggen på huset. På omtrent samme linje (nord-sør) som de to jordfaste steinene lå også 2 steiner helt inne i profilveggen, som kan ha tilhørt Grunnmur 10. Oversikt over plasseringen av de jordfaste steinene og murrestene i profilen, kan best ses i figur 22 (på side 33).

5.5. Gjenstandsfunn fra utgravingen

Som i 2022 bød utgravingen i 2023 hovedsakelig på byggematerialer av ulike slag, samt enkelte gjenstandsfunn som lå i de omrotede fyllmassene over og rundt steinmurene. Det ble også funnet noen gjenstander i de ulike jordlagene på Banketten. Funnene som vurderes å ha en rimelig sikker kontekst listes opp i tabell 3 i dette kapittelet. Disse ble innmålt i felt og plasseringen vises med røde punkter i figur 30 under. De moderne funnene som ble innmålt listes opp i tabell 4, og er markert med svart kryss i figur 30.

Figur 31. Kart som viser gjenstandsfunn fra utgravingen 2023. Rødt punkt markerer funn med god kontekst, svart kryss markerer moderne funn.

Tabell 3. Funntabell – funn med relevant kontekst.

Funnummer	Kontekst	Beskrivelse evt datering
2023_F10	Sjakt 1, fra lag 4, 34 cm under gressbakken	Fragment av krittpepestilk, hullets diameter ca 2 millimeter, trolig 1800-tall.
2023_F11	Funnet i dreneringsgrøften i bunnen av søndre kant av sjakt 1. Dreneringsgrøften <i>kan</i> tilhøre hageanlegget, men er pr 2023 ikke undersøkt.	Porselensfragment med hvit glasur dekorert med et tårn. Usikker datering.
2023_F12	Funnet i kalkmørtellag AL800, sjakt 4, steinslottet	Glass med forgyldning, fra stort objekt. Fragment, brunt glass, ca 2 mm tykt, med kalkmørtel. Største mål 40x40 mm.
2023_F309	Bunnen av lagt 2, sjakt 3	Enden av krittpepestilk med relativt stor hull, 3 mm. 1600-tall, kanskje 1650?
2023_F310	Bunnen av lag 2, sjakt 3	Fragment av brunt steingods, lysebrun glasur, del av bunn. 1600-1800-tall.
2023_F314	Bunnen av lag 2, ca 120 cm dypt, i sjakt 3	Randskår av keramikk, 6-7 mm tykt. Finmagret, brungrå farge. 27 x 17 mm
2023_F315	Bunnen av lag 2, 95-120 cm dypt, i sjakt 3.	2 fragmenter av glass med bobler og striper, mosegrønt glass

Tabell 4. Funnliste – moderne gjenstandsfunn/kontekst.

Funnummer	Kontekst	Beskrivelse evt datering
2023_F202	Sjakt 1, i det brune jordlaget (lag 4), 62 cm ned	flasketut brunt glass, murer? - MODERNE
2023_F203	Sjakt 1, i det brune jordlaget (lag 4), 62 cm ned	messingknapp - MODERNE
2023_F204	Sjakt 1, i det brune jordlaget (lag 4), 62 cm ned	messingknapp - MODERNE
2023_F205	Sjakt 1, i det brune jordlaget (lag 4), 62 cm ned	lyspæreglass - MODERNE

Figur 32. Foto av gjenstandsfunnene med relevant kontekst, jfr tabell 3. Foto: Rune Nordseter, VTFK.

6. Tolkninger

Først en rask oppsummering av funnene i de ulike sjaktene, så kommer tolkninger av disse etter hva slags strukturer det er snakk om.

6.1. Sjakt 1

Nordre del av sjakten gav ingen klare spor etter 1600-tallsanlegget, her var det kun moderne forstyrrelser.

Plantegrop P1 var synlig i østre profil.

Plantegrop P11 som var synlig i undergrunnen av sjakten nord for P1, men ikke i profilen, ligger på linje med P13 og 14 i sjakt 3, og er trolig del av samme beplantingsmønster (rekke med busker?) i det lille nordvestre kvarteret.

Undergrunnen ser ut til å være planert i en slak skråning for opparbeidelsen av herregårdshagen på 1600-tallet.

6.2. Sjakt 2

Det ble ikke funnet spor etter barokkhagen i sjakt 2, bare påfylte masser fra områdets tid som skolegård. Det er noen små muligheter for at det ligger bevarte rester igjen under «skolegårdslaget», men med tanke på de eksisterende trærnes rotsystemer var det ikke hensiktsmessig å grave dypere.

6.3. Sjakt 3

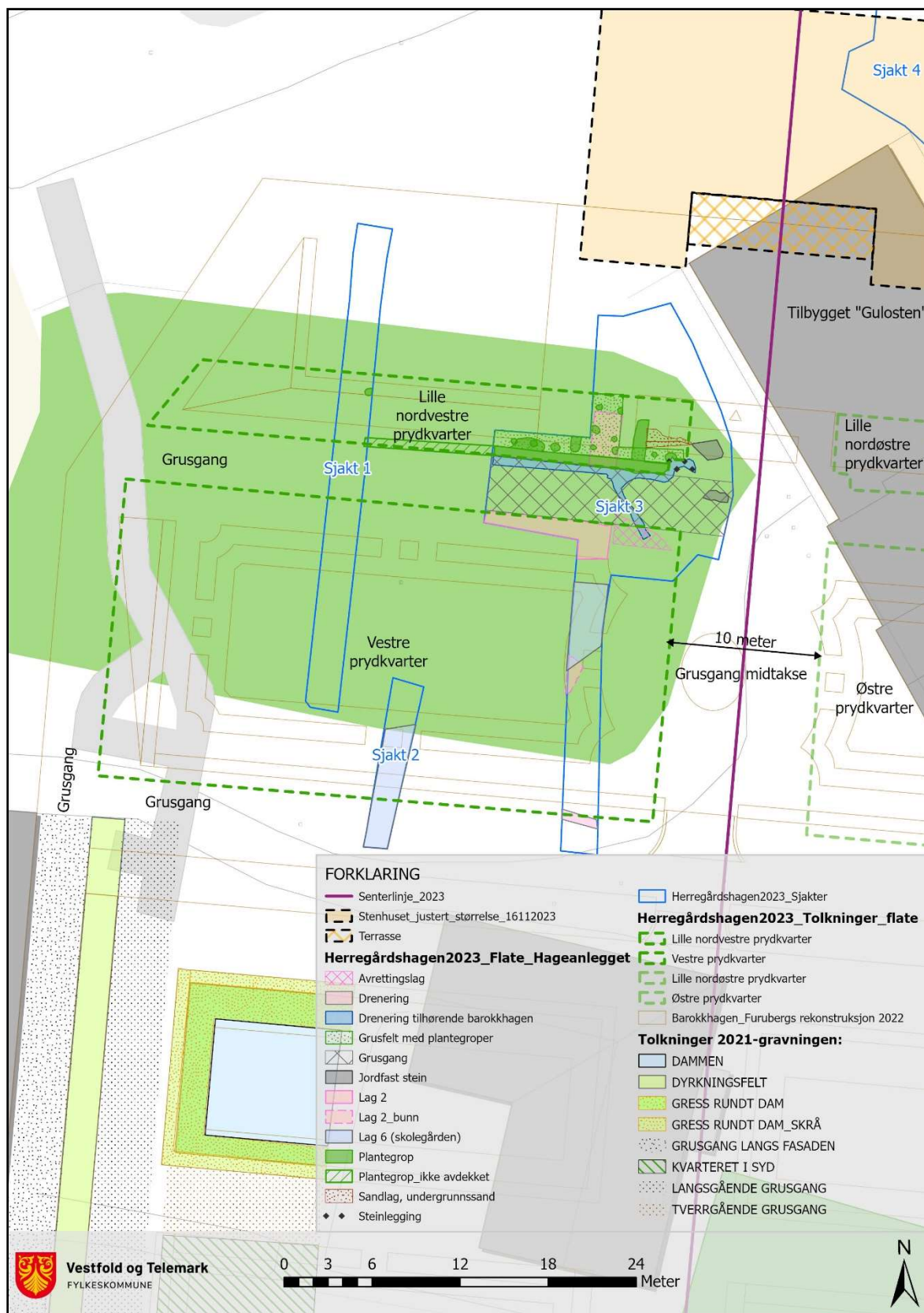
Sjakt 3 har de fleste sporene etter barokkhagen, med plantegroper, dyrkningslag, dreneringsgrøfter og grusgang som beskrevet i kapittel 5.

6.4. Funnene fra Banketten – tolkninger

I det følgende kapittelet blir tolkningene av de arkeologiske strukturene på Banketten – gressletten vest for «Gulosten» – gjennomgått fra nord mot sør.

Kartet i figur 32 på neste side viser arkeologiske funn/strukturer og tolkninger av disse. Det er tatt med tolkninger/rekonstruksjoner fra utgravningene i 2021 og 2022. Fundamentalt for rekonstruksjonene er midtaksen, som vi mener nå er temmelig sikkert etablert etter påvisningen av både østre og vestre del av steinslottet.

Det skal nevnes at områdene markert som «Lille nordøstre prydkvarter» og «Nordøstre prydkvarter» til høyre i kartet er tegnet inn som speilinger om midtaksen av de faktiske funnene, vi har ikke hatt mulighet til å finne strukturer under stående bygninger.

Figur 33. Tolkninger av funnene fra utgravningene 2023 - Banketten.

6.4.1. Spor etter lille nordvestre prydkvarter

Taksten fra 1774 omtaler Banketten som inndelt i to store og to mindre prydkvarterer. Det ene (nordvestre) av de to mindre prydkvarterene synes på passe med funnene i sjakt 1 og sjakt 3.

Det er tydelig at området har blitt planert på 1900-tallet slik at de øvre lagene mangler, særlig i nordøst inn mot skolebygget. Dette medfører at det kun er bunnen av strukturene vi har påvist som gjenstår, og at bredden på kvarteret ikke sikkert kan bestemmes. Plantegroper angir plasseringen av kvarteret, og ut fra plantehullene kan belegges at kvarteret har hatt en minimumsbredde på 4,8 m (nord-sør). Kvarteret kan ha vært svakt hellende sydover slik som det store kvarteret, og det kan også ha bidratt til at nordre avgrensning mangler på grunn av planering på 1900-tallet. Den avdekkede lengden på kvarteret er 12 meter, der vestre ende er ikke gravd til enden av kvarteret, mens østre ende er en sikker avslutning (se P1 på kartene) jfr midtaksen på steinslottet.

6.4.1.1. Plantegroper i kvarteret

Plantegropen P1 antas å representere plassering av en langsgående kant med beplantning mot gangveien/grusgangen i øst-vestlig retning. Kantplantingen bør fra tidens stil ha fulgt rundt hele kvarteret som en innramming.

Et halvsirkelformet jordlag P10 har samme mellombrune sandjord som P1 og kan ha vært et plantefelt inne i kvarteret i en tidlig fase av kvarterets historie. Det er viktig å se etter tilsvarende strukturer ved fremtidig utvidelse av feltet. Plantegropene P8 og særlig P9 er sekundære til P10, ettersom de tydelig er gravd ned i P10. Den nordgående langstrakte plantegropen P1-1 henger sammen med den øst-vestgående plantegropen mot gangveien (P1). Disse kan vise overordnede inndelinger av kvarteret med beplantning, muligens sammen med en avlang plantegrop (P6). Runde plantegroper etter solitære planter er P3-P9 og P11-P15. Plantegropene kan være fra flere faser i hagens utvikling.

Det arkeologiske materialet har foreløpig ikke gitt mulighet for datering av kvarteret, men kvarteret nevnes i en takst fra 1774. Det tidligste kartet over hagen fra 1688 viser ikke noe kvarter her, kun de to store prydkvarterene lengre syd. Det var da en grusplass der de mindre kvarterene senere kom. Kvarteret kan ha blitt til i forbindelse med byggingen av Steinslottet rundt 1700 eller ombyggingen av hageanlegget etter rivingen av Steinslottet rundt 1760.

6.4.2. Gangvei mellom lille nordvestre prydkvarter og vestre prydkvarter

Mellom lille nordvestre prydkvarter og vestre prydkvarter har det vært en grusgang. Bredden var ca 3,8-4 meter. Det kan, som nevnt over, se ut til at grusgangen i utgangspunktet var en større grusplass (kart 1688), og at lille nordvestre prydkvarter er blitt opparbeidet senere på deler av denne grusplassen. Drenering D1 (se 6.4.3. under) følger nordre kant av gangveien og har sannsynligvis ligget under veien.

6.4.3. Dreneringsgrøftene

Dreneringsgrøften D1 med steinfylling ble funnet i nordre avgrensning av den nord-østgående, 4 meter brede grusgangen på Banketten. Grøften har fungert som drenering til det lille nordvestre prydkvarteret og hindret overvannvann i å renne ut i gangveien. Vannet har rent videre i en skrå samlegrøft mot hovedaksen. Samlegrøften (som skjærer av mot sørøst) har samme oppbygging som den førstnevnte dreneringsgrøften. Dreneringen kan ha ledet til en av hagens dammer.

6.4.4. Vestre prydkvarter

Nordkanten av vestre prydkvarter anslås å starte ca 16 meter sør for nordenden av sjakt 1, og ca 14 meter sør for nordenden av sjakt 3. I sjakt 1 er det i østre profil synlig en «nedtrapping» til tykkere matjordlag fra 35 til 50 cm, og denne endringen tolkes som skillet mellom den øst-vestgående gangveien/grusgangen beskrevet i 6.4.2 over og nordvestre prydkvarter (dyrkingsfelt).

Vestre prydkvarter har en helning på ca 1:10 mot syd. Dyrkingslaget var ca 0,5 meter tykt. Et felt på 1,20 i nordre kant av kvarteret hadde noe brunere mold, noe som kan skyldes at det her har vært kantbed i ytterkant av kvartet, slik det var vanlig i prydkvarterer under barokken.

Tidligere har det vært antatt at Banketten har vært flatere, slik som dagens terreng. Utgravingen indikerer at denne terrengformingen først kom på 1900-tallet. Funnet av at kvarteret er anlagt i en svak helling mot syd medfører at det har vært en tettere kopling mot den nedre delen av hageanlegget og ikke så store terrasserings med gresskråninger som tolket av Furuberg. I tolkningsplanen i denne rapporten er avslutning på kvarteret lagt i forbindelse med en dreneringsgrøft ca 3 meter fra sørenden av sjakt 3. Dreneringsgrøften er laget på samme måte som øvrige dreneringer med steinfylling og kan ikke med sikkerhet knyttes til barokkhagen, men plasseringen og retningen indikerer at den kan høre til. Den er noe skrånende, slik at avslutning av kvarteret ikke kan fastslås med sikkerhet.

Tolkningen av de påviste strukturene angir at utstrekningen av vestre kvarter nord-syd kan være ca 20 meter. Utstrekning øst-vest er anslått til ca 38 meter, basert på plassering av dyrkingsbed som ble påvist langs østre fløy på Herregården i 2021 og estimert kant på midtaksen basert på steinslottets dimensjoner.

6.4.5. Hovedaksen og avslutning av kvarter mot denne

De to oppstikkende fjellrabber eller store steiner (S1 og S2) som ble avdekket i sjakt 3 ligger forholdsvis høyt i terrenget og har trolig inngått som del av fundamentet for midtaksen. Steinenes plassering stemmer godt med antatt plassering av midtaksen til hagen. Midtaksen var ifølge taksten en bred grusgang gjennom hele hagen. Ut fra nytolket midtlinje på steinslottet, basert på funnene av murer fra utgravingen i 2023, estimeres nå hovedaksens bredde til 10 meter.

Det lille nordvestre prydkvarteret hadde en kvadratisk innsnevring på hjørnet mot midtaksen: et kvadrat på 0,9x0,9 meter. Innsnevringen var bevart som et felt med tydeligere fundament (steinlegging) av små runde steiner (SL1), mens overflaten – som trolig har vært gruslagt – ikke var bevart. Plantegropen P2 kan tolkes som en rest av en vinkelformet hekk. Det var jord også videre langs kvadratet på nord og vestsiden. P2 framsto likevel som en tydelig avgrenset plantegrop.

6.4.6. Høydeforskjell mellom Steinslottet og Banketten

Det er en høydeforskjell på om lag 1-1,5 meter mellom opprinnelig terrengoverflate oppe ved steinslottet og høyden på Banketten. Høydeforskjellen må ha vært løst i utformingen av hageanlegget, selv om sporene etter dette, i de hittil undersøkte områdene, allerede er ødelagt av sekundære grøftetraseer, terrengarbeider og byggingen av «Gulosten». I barokken løste man gjerne slike terrengsprang med presise bratte gressbakker eller med murer.

En avisartikkel fra 1840 kan gi en indikasjon på hagens tidligere utforming, og nevner flere konstruksjoner i hagen. Etter at Steinslottet ble revet ble det i 1765 bygget en høy mur som avgrensing av hagen mot nord. Den kan ha blitt fundamentert på det nordre murfundamentet etter Steinslottet.

Muren var planlagt revet i 1840 til bruk som fyllmasse, men det endte med at en mur nedenfor ble revet i stedet:

«nedenfor den her omhandlede Muur findes en Rad af Stene ved et saakaldet Banket, af hvilke det behørige Antal til det af Magistraten anførte Arbeide kan tages.»²

Steinraden som nevnes kan ha vært muren som opprinnelig tok opp høydeforskjellen mellom terrenget foran Steinslottet og Banketten. Bruken av begrepet «rad af stene» kan være en noe upresis formulering for en mur i avisen. Ovennevnte «Muur» må ha vært en støttemur med masser i bakkant, mens muren lengst i nord trolig var en frittstående mur.

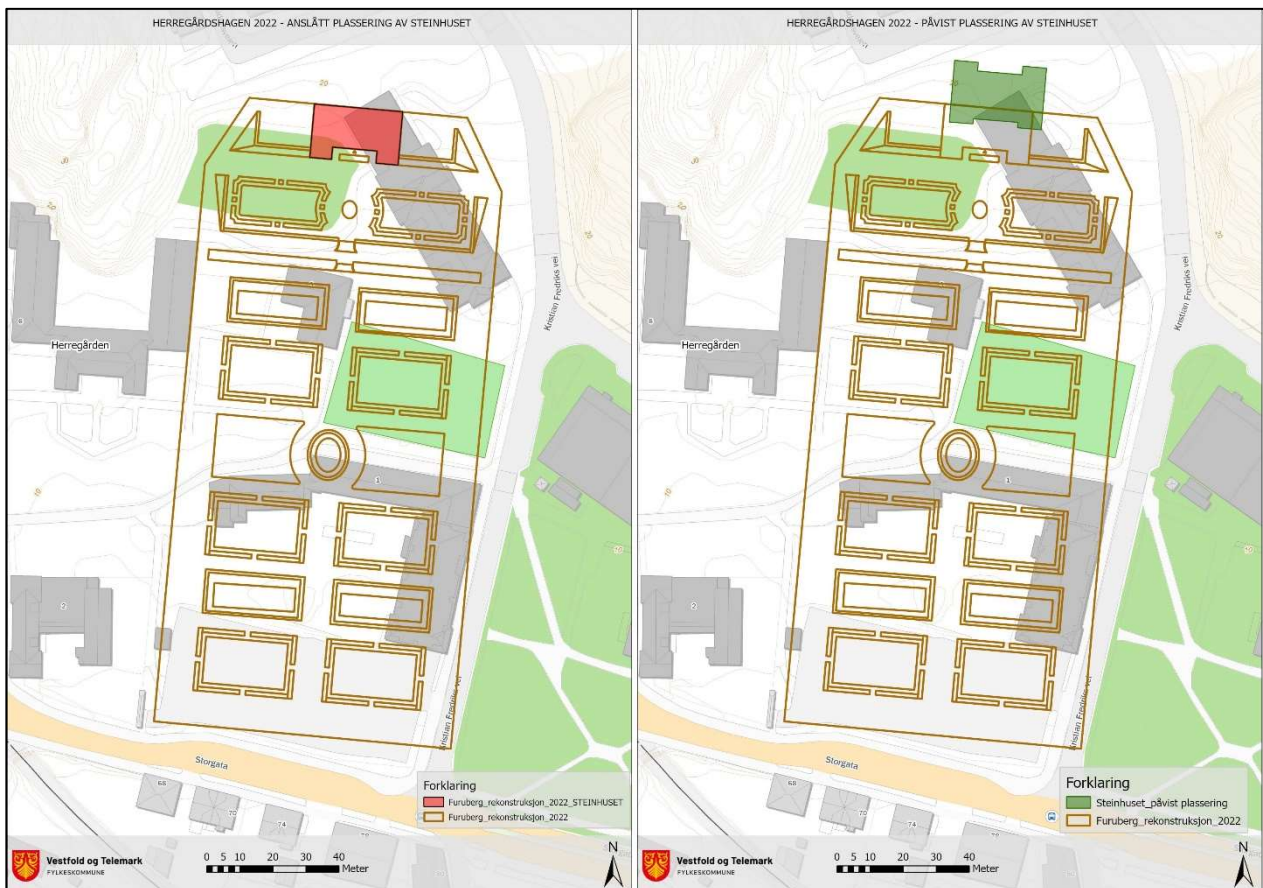
² Notis «Laurvig den 12.Juni», Jarlsberg og Laurvigs Amtstidende. Et Ugeblad af blandet Indhold. 13.6.1814, nr. 48, 3. årgang.

6.5. Steinslottets plassering og størrelse – ny kunnskap etter utgravningen i 2023

6.5.1. Historikken – tidligere hypoteser

Før 2022-utgravningen ble den antatte plasseringen av steinslottet gjort ut fra en hypotese om at huset lå i nordenden av og innenfor hageområdet som er vist på kart fra 1688 (Furuberg 2022). I figur 34 under vises denne antatte plasseringen til venstre, markert med rødt.

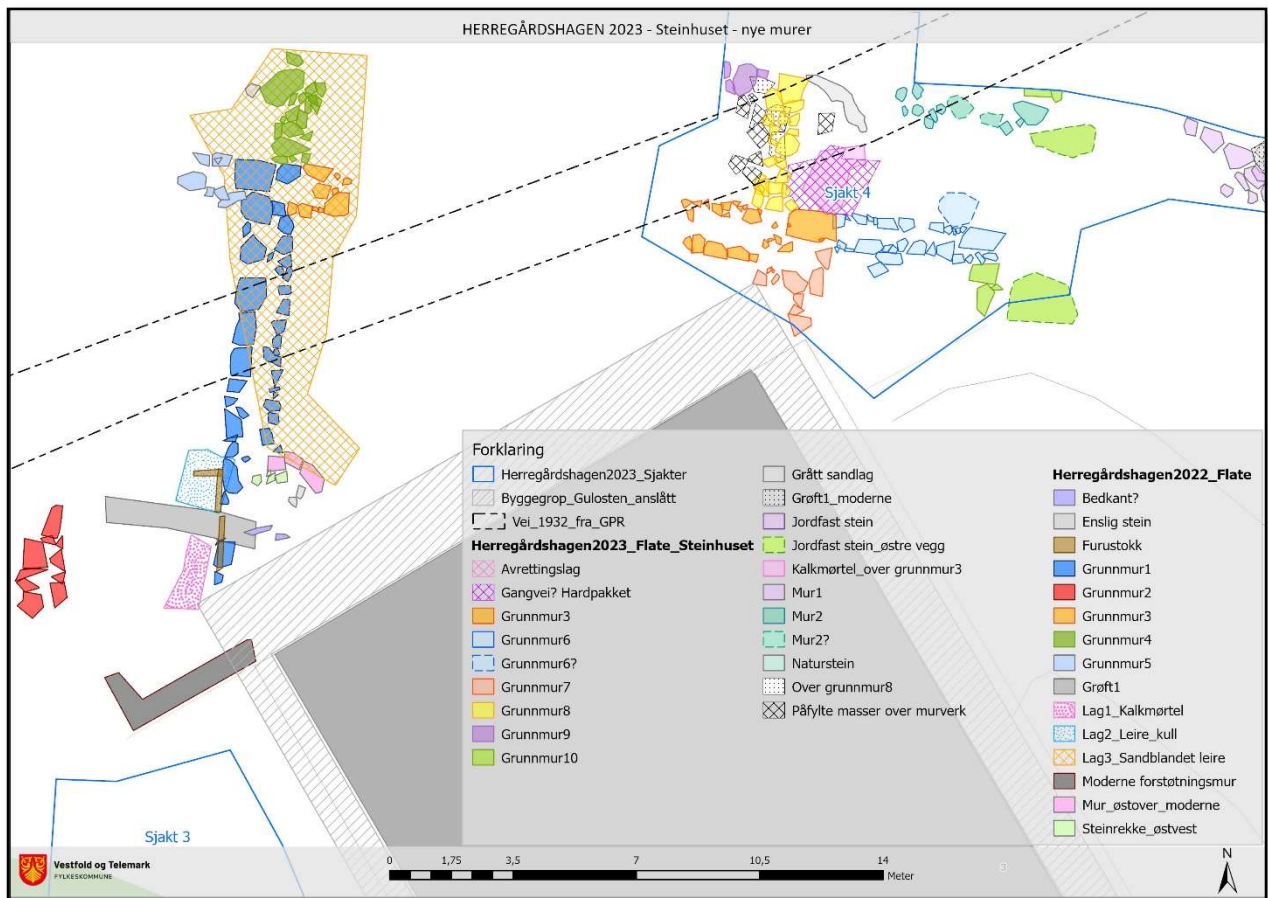
Utgravningen i 2022 påviste deler av steinslottet litt lenger mot nordøst enn i Furubergs hypotese. De påviste murene tydet også på at formen på huset kunne være noe annerledes enn man tidligere har trodd, med hjørnefremspring (risalitter) også på bygningens nordside. Restene som ble avdekket av steinslottet indikerte at huset også kan ha vært bredere (nord-syd) enn antatt. Tolkningen etter 2022-utgravningen var plasseringen med anslått grunnplan som er markert med grønt, og vises til høyre i figur 34 under.

Figur 34. Anslått (rød) vs delvis påvist (grønn) plassering av steinslottet. En forenklet versjon av Furubergs rekonstruksjon (brun) fra 2022 ligger under i begge kartene. Illustrasjonen er hentet fra rapporten etter 2022-utgravningen.

«Den grønne» plasseringen og grunnplanet var utgangspunktet før 2023-utgravningen.

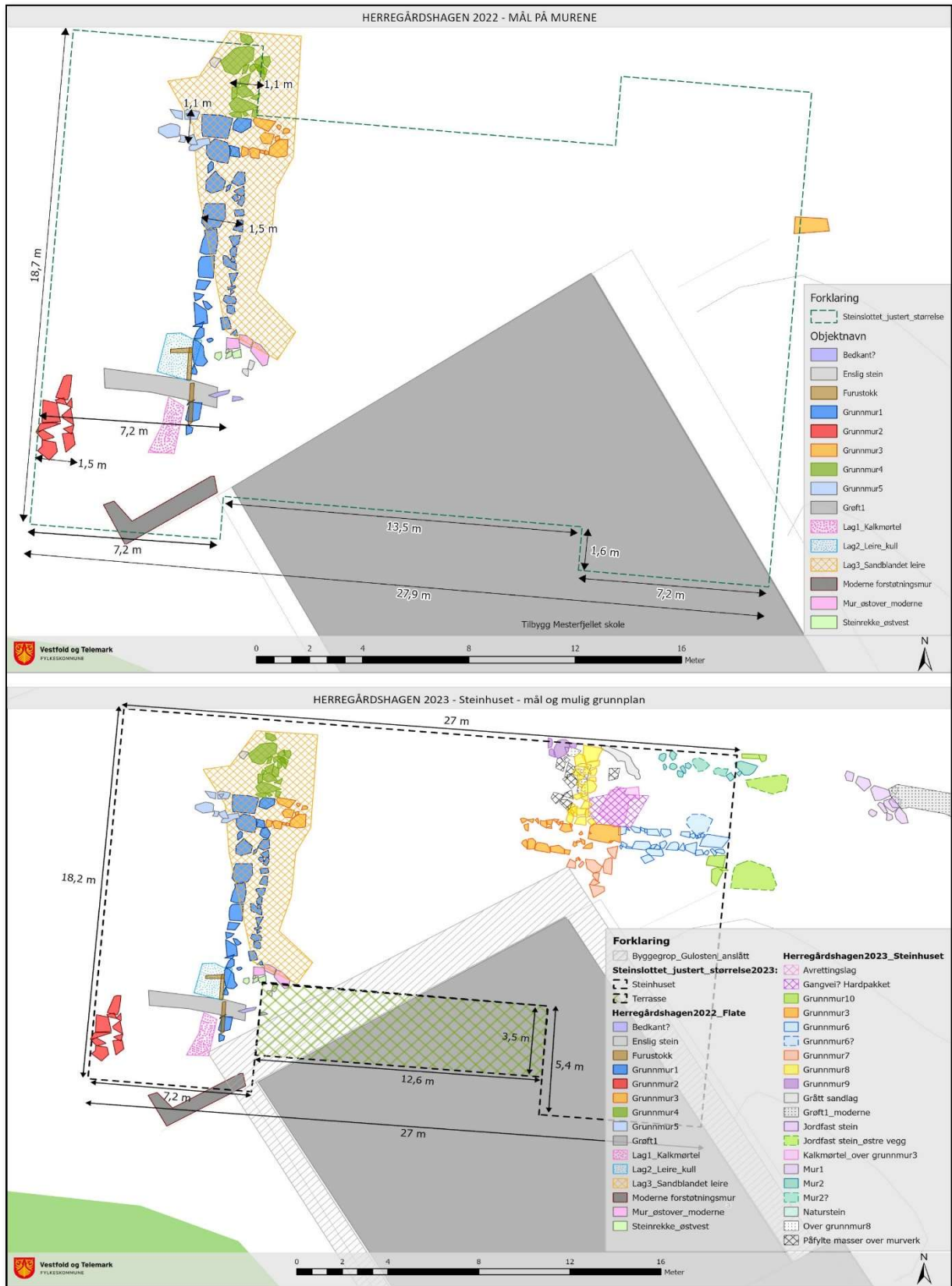
6.5.2. Funnene fra 2023 sammenstilt med tidligere funn

Figur 35. Kartet viser de innmålte murene fra 2022 til høyre, og fra 2023 til venstre, innenfor den blå linjen som markerer sjakt 4.

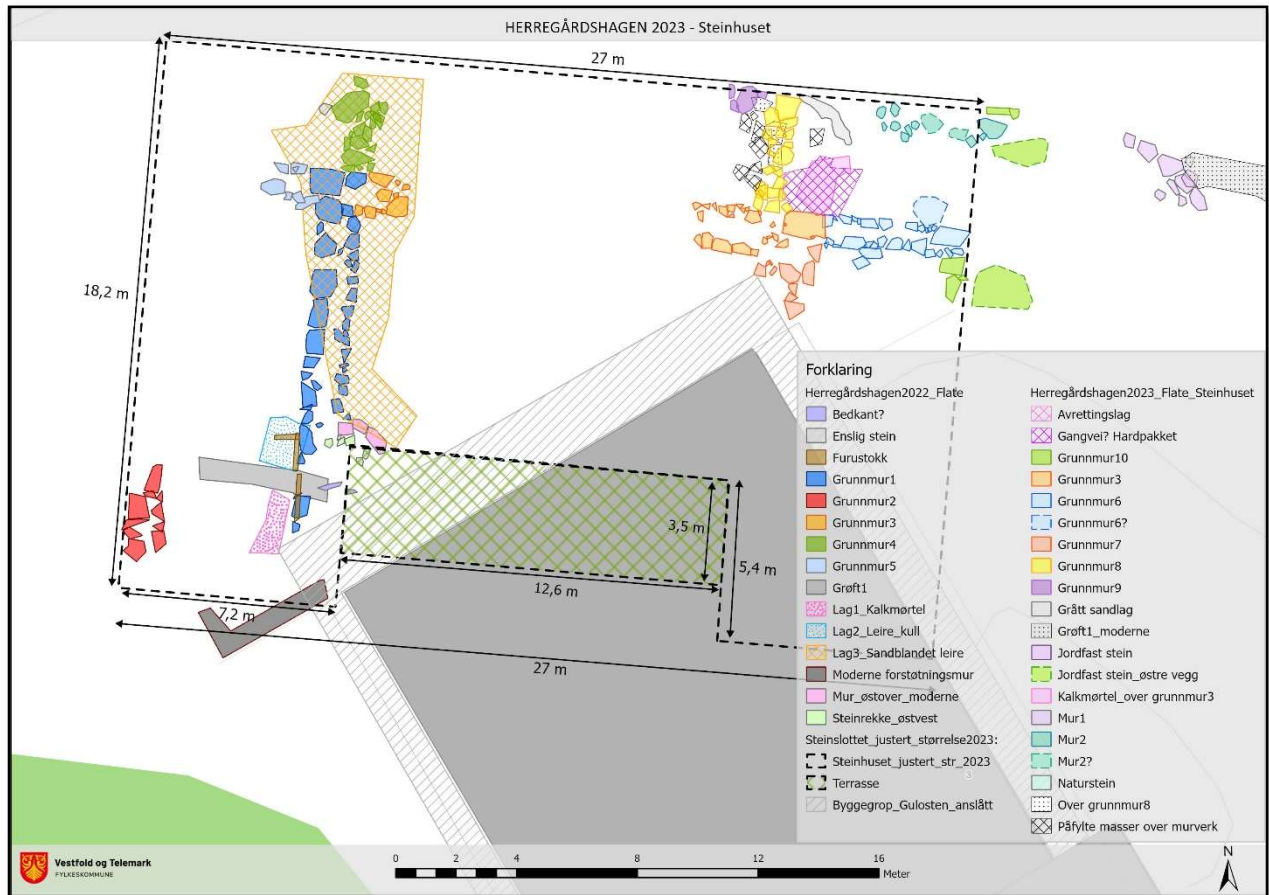
Kartet i figur 35 over viser alle murene etter steinslottet som er påvist pr 2023, med murene fra 2022 til venstre og murene fra 2023 til høyre innenfor den blå linjen. Fargekodingen henviser til navnene murene fikk underveis i felt – se kapitlene som beskriver hver enkelt mur foran i rapporten og i tidligere rapport for 2022.

Når vi ser på kart fra 2022, ser vi hvordan man så for seg steinslottets form og utstrekning basert på 2022-funnene, med foreslåtte risalitter på både nord- og sørfasadene. I figur 36 på neste side har vi sammenstilt kartet fra 2022 med et tilsvarende kart basert på funnene fra 2023-utgravingen, og gjort noen nye tolkninger.

Figur 36. Øverst: En mulig rekonstruksjon av steinslottets form fra 2022 er stiple i grønt. Nederst er tilsvarende rekonstruksjon basert på både 2022- og 2023-funnene markert med svart stipling.

Påvisningen av murene fra 2023-utgravingen har ført til noen endringer i tolkningen av steinslottets form og mål. I tillegg har et funn fra 2022 (trestokken i øst-vest-retning) blitt satt inn i en ny sammenheng.

Figur 37. Den nyeste tolkningen av steinslottets grunnplan, basert på resultatene fra 2022 og 2023. Mål på vegger er markert.

I 2022 ble trestokker funnet som fundamentering under Grunnmur 1 – grunnmuren til den innvendige deleveggen på vestre del av huset. Trestokkene lå i murens lengderetning, nord-sør. Det ble i tillegg funnet en stokk som lå vinkelrett vestover ut fra denne deleveggen. En ny teori etter 2023-utgravingen, er at denne stokken kan ha vært del av samme type fundamentering for sydveggen mellom fløyene. Kartet over foreslått grunnplan på huset i figur 37 er tegnet på bakgrunn av denne tolkningen.

Syd for veggen mellom fløyene antas det at det har vært en lav terrasse. Det er den øst-vest-liggende muren som var trukket 1,6 meter inn fra fløyene, og som Hansteen målte opp i 1932, som på grunnlag av de påviste trestokkene nå tolkes som muren for en terrasse. Bredden på terrassen er estimert til 3,5 m. Avstanden mellom fløyene er 12,6 m.

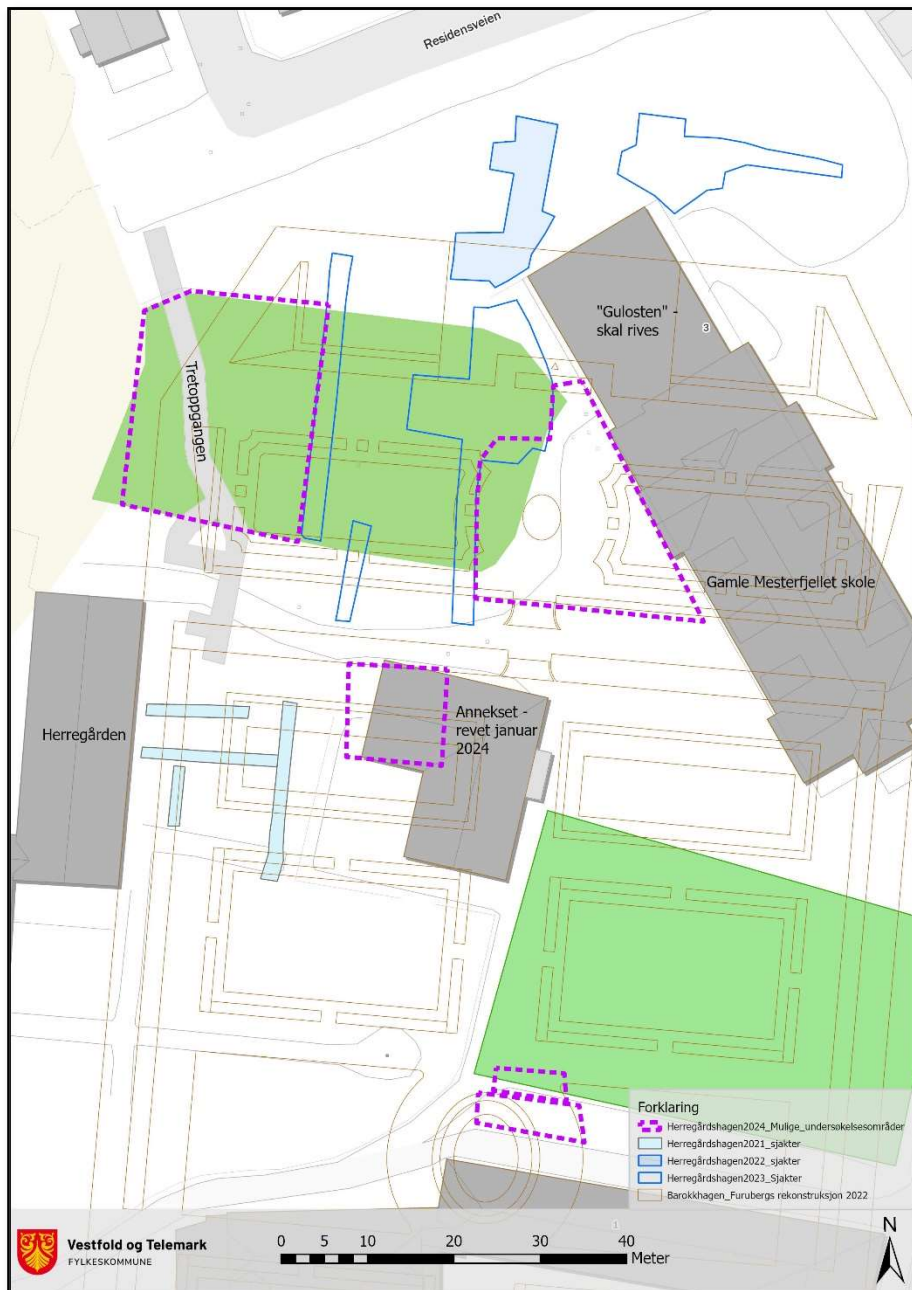
Ellers er det ikke store endringer i husets størrelse. Den totale bredden på huset øst-vest beregnes til 27 meter, mens lengden nord-sør beregnes til ca 18,2 meter. På nordsiden av huset indikerer funnet av Grunnmur 9 at det kan ha vært en sammenhengende vegg fra nordøstre til nordvestre hjørne av huset. Samtidig er det mulighet for at hypotesen med synlige risalitter nordover holder vann. Det er

kun en videre utgravning av området mellom østre og vestre fløy som kan gi sikrere svar på dette. En teori er at mellomrommet mellom risalittene har vært fylt ut til et trapperom, ettersom det skal ha vært et trapperom på nordsiden av bygningen. Dette er samme løsning som Herregården har.

7. Videre undersøkelser

Det er fremdeles stort potensiale for flere funn etter barokkhagen. Undersøkelsene i 2021-2023 dekker bare begrensede arealer, men tyder på at det kan finnes spor også i andre deler av anlegget.

I januar ble bygningen Annekset revet, og under deler av bygget var det krypkjeller som kan undersøkes. I tillegg ble stillas-installasjonen «tretoppgangen» fjernet mellom 2023 og 2024, hvilket gir muligheter for å undersøke området som til nå har ligget under den.

Figur 38. Mulige undersøkelsesområder i 2024 er markert med rosa stiplet linje.

8. Vedlegg

8.1. Figurliste

Figur 1. Dronefoto over undersøkelsesområdene i Herregårdshagen 2023, med de innmålte sjaktene markert med blått. (Sjaktene er georeferert til dronefoto, og matcher ikke fullstendig.) Foto: Rune Nordseter, Kulturarv, VTFK.	6
Figur 2. Larvik sentrum og Herregårdens plassering (rød sirkel). Undersøkelsen i 2023 ble foretatt innenfor den blå sirkelen.....	8
Figur 3. Oversikt over tidligere undersøkelser i Herregårdshagen. Åpnede sjakter i kartet til venstre, georadarundersøkelser i kartet til høyre.	9
Figur 4. Foto av undersøkelsesområdet nord på plenen, vest for gamle Mesterfjellet skole. Sjakt 1 i forgrunnen, sjakt 3 lenger bak. Skolen, med det gule 1960-tallstilbygget «Gulosten», i bakgrunnen og parkeringsplassen i Residensveien bak til venstre. Foto: Trude Aga Brun, VTFK.	12
Figur 5. Feltene som ble undersøkt med georadar i 2023 er markert med svart heltrukket omriss, og magnetometer med svart stiplet omriss.....	13
Figur 6. Oversiktskart med de planlagte sjaktene (stiplet) og plasseringen av de åpnede sjaktene (blå). Furubergs rekonstruksjon er markert med brune linjer.	14
Figur 7. Oversiktskart over alle innmålte sjakter og strukturer på Banketten.....	16
Figur 8. Kart over sjakt 1, med 1-meters målestokk langsmed vestsiden. I bakgrunnen vises anomalier fra GPR.	17
Figur 9. Deler av veien fra 1932 er synlig som kulesteinslag med lyst sandlag oppå.	18
Figur 10. Nedgravningen AN2001 markert i profilen. Plantegropen P11 som var synlig i bunnen av sjakten er også markert.....	19
Figur 11. Sjakt 1 sett fra sørenden og nordover. I bakgrunnen boligene i Residensveien. Undergrunnen er gulbrun morenesand og -grus. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.....	20
Figur 12. Kart som viser plasseringen av sjakt 2 og utstrekningen av lag 6 i denne sjakten. Senter av VA-grøften fra 2000-tallet er markert med blå stiplet linje, men selve grøften er i realiteten ca 2-4 meter bred.	21
Figur 13. Oversikt over alle innmålte strukturer i sjakt 3, og målestokk i lengderetningen.	22
Figur 14. Historisk foto fra skolegården ved Mesterfjellet skole. Bygget i bakgrunnen kalles Annekset. Herregårdens østre fly kan skimtes helt i bakgrunnen til venstre. Innenfor den røde sirkelen ser vi påfyllingen nederst på det som nå er en gressflate. Foto: Fra Vestfoldmuseenes arkiv.....	23
Figur 15. Detaljbilder av dreneringsgrøft D1. Særlig bildet til høyre viser hvor mye påfylt sand som måtte fjernes i området før restene av plantegropene fra barokkhagen ble synlige. Strukturene blir synlige først 10-12 cm under toppen av dreneringsgrøften. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.	24
Figur 16. Innmålte strukturer i sjakt 3, markert med strukturnummer/navn, jfr tabell 2.	25
Figur 17. Sjakt 3 – dronefoto georeferert til innmålte strukturer. Foto: Rune Nordseter, VTFK.....	28
Figur 18. Dronefoto av øvre del av sjakt 3, med D1 sentralt i bildet. Foto: Rune Nordseter, VTFK. Øvre del av bildet er mot øst.....	29
Figur 19. Dreneringsgrøft D2 nederst (lengst sør) i sjakt 3, sett mot nord. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.....	30
Figur 20. Kart som viser plantegropene.	31
Figur 21. Foto av plantegroper i sjakt 3, markert med omriss og nummer. De ligger innenfor grusfeltet A1. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene. Tilpasninger Julie Askjem, VTFK.....	32
Figur 22. Oversiktskart over hele sjakt 4 med alle innmålte murer fra steinslottet 2023. Fargekodingen på steinene henviser til hvilken mur det gjelder – se forklaringsnøkkelen til høyre og figur 23 på neste side.	33

Figur 23. Øverst: Foto av de avdekkede murene, med markering av hver mur i samme farge som i kartet i forrige figur. Bildet er tatt mot vest. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene. Tilpasninger/fargekoding, Julie Askjem, VTFK. Nederst: kart over de innmålte murene med samme fargemarkering som over. NB, annen retning.....	34
Figur 24. Oversikt-bilde over murene i sjakt 4 sett mot øst, med Grunnmur 3 lengst i forgrunnen. Bakover, i forlengelsen av Grunnmur 3, ligger Grunnmur 6. En gul telefonkabel ligger på skrå over murene, i en grøft som trolig stammer fra 1980-tallet. Foto: Julie Askjem, VTFK.	35
Figur 25. Øverst: Den utgravde sørsiden på Grunnmur 6, med trappesteinene til venstre for krafsa. Nederst: Detaljfoto av sørsiden på Grunnmur 6, området som er litt til høyre for krafsa i øverste bilde. Bildene er tatt mot nord. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.	36
Figur 26. Grunnmur 7 til venstre i bildet. Foto mot VNV. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.	37
Figur 27. Hjørnet mellom Grunnmur 6 (til høyre) og Grunnmur 7 (til venstre). Bildet er tatt mot VNV. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.	37
Figur 28. Grunnmur 8 renses frem, fra synlig hjørne til krysning med Grunnmur 6 under gul kabel. Sett mot sørøst. (Del av Grunnmur 9 er synlig nærmest i bildet). Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.	38
Figur 29. Bildet viser hjørnet mellom Grunnmur 8 og Grunnmur 9, der Grunnmur 9 går skrått mot venstre nedover i bildet og Grunnmur 8 skrått mot høyre. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.....	39
Figur 30. Steinene som utgjør restene av Grunnmur 10 ligger sørover fra østre enden av Grunnmur 6, til høyre og fremover i bildet. Foto: Aleksander Oxholm, Vestfoldmuseene.	40
Figur 31. Kart som viser gjenstandsfunn fra utgravningen 2023. Rødt punkt markerer funn med god kontekst, svart kryss markerer moderne funn.	41
Figur 32. Foto av gjenstandsfunnene med relevant kontekst, jfr tabell 3. Foto: Rune Nordseter, VTFK.	43
Figur 33. Tolkninger av funnene fra utgravningene 2023 - Banketten.....	45
Figur 34. Anslått (rød) vs delvis påvist (grønn) plassering av steinslottet. En forenklet versjon av Furubergs rekonstruksjon (brun) fra 2022 ligger under i begge kartene. Illustrasjonen er hentet fra rapporten etter 2022-utgravningen.	49
Figur 35. Kartet viser de innmålte murene fra 2022 til høyre, og fra 2023 til venstre, innenfor den blå linjen som markerer sjakt 4.	50
Figur 36. Øverst: En mulig rekonstruksjon av steinslottets form fra 2022 er stiplest i grønt. Nederst er tilsvarende rekonstruksjon basert på både 2022- og 2023-funnene markert med svart stipling.	51
Figur 37. Den nyeste tolkningen av steinslottets grunnplan, basert på resultatene fra 2022 og 2023. Mål på vegger er markert.	52
Figur 38. Mulige undersøkelsesområder i 2024 er markert med rosa stiplest linje.	54

8.2. Litteraturliste

ASKE, AINA: «Herregårdshaven i Larvik: På sporet av tapt historie». I: Sørensen, E. (red.) *Norsk Havekunst under europeisk himmel*, s. 243 - 253. Oslo: Scandinavian Academic Press, 2013.

ASKE, AINA: *Byen og grevskapet: Larvik by under opprettelsen og avslutningen av Larvik grevskap 1671–1821*. Larvik: Larvik Museum, 2022.

ASKJEM, JULIE ØHRE, BJØRN ANDERS FREDRIKSEN, TRUDE AGA BRUN OG ANNEGRETH DIETZE-SCHIRDEWAHN: Arkeologisk utgravning i Herregårdshagen 2022: Rapport. Vestfold og Telemark Fylkeskommune, 2023.

DIETZE-SCHIRDEWAHN, ANNEGRETH, BJØRN ANDERS FREDRIKSEN, TRUDE AGA BRUN OG JULIE ØHRE ASKJEM: Arkeologisk utgravning i Herregårdshagen 2021: Rapport. Vestfold og Telemark Fylkeskommune, 2022.

FURUBERG, UNDIS: *Herregårdshagen i Larvik – en tolkning*. Masteroppgave i landskapsarkitektur, Ås: NMBU, 2022.

GARTNER, CHRISTIAN: *Horticultura*. Kommentartutgave ved Gudmund Balvoll og Gunnar Weisæth: *Horticultura: Norsk hagebok frå 1694 av Christian Gartner*. Landbruksforlaget, 1994.

HVINDEN-HAUG, LARS JACOB: *Den eldre barokken i Norge: Bygningenes former og rommenes fordeling 1660 – 1733*. Doktoravhandling, Oslo: Arkitektur- og designhøgskolen, 2008.

KRISTIANSEN, VICTOR HAUGEN: Herregårdslandskapet i Larvik. Masteroppgave i landskapsarkitektur, Ås: NMBU, 2022.

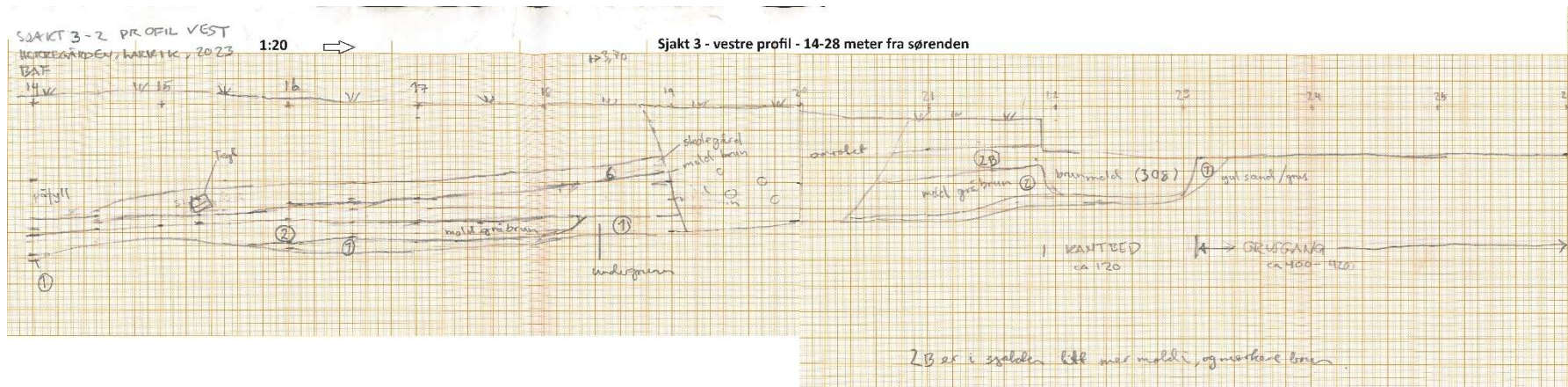
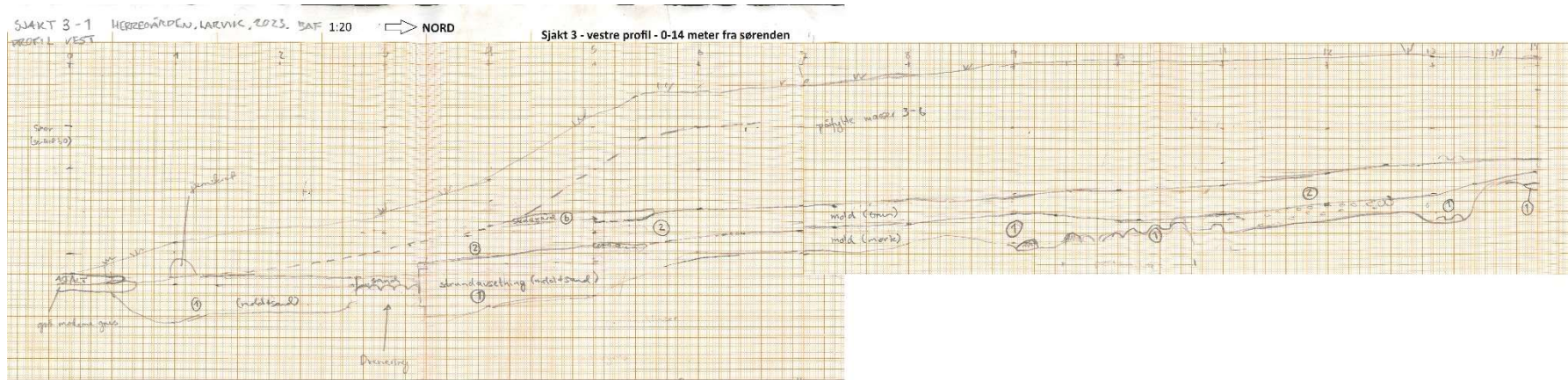
8.3. Profiltegninger

Vestfold og Telemark

FYLKESKOMMUNE

8.3.2. Sjakt 3

Vestfold og Telemark

FYLKESKOMMUNE

Vestfold og Telemark fylkeskommune
vtfk.no

Postadresse: Postboks 2844, 3702 Skien
Besøksadresser: Fylkesbakken 10, Skien / Svend Foynsgate 9, Tønsberg
Kontakt: 35 91 70 00 / post@vtfk.no